

מקורות הברכה

השקפה לברכה קני

הלכה יג

מקור שמונה ועשרים

כת) וצריך להפריש המתנות על הסדר ואח"כ יתודה שנאמר בכל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מע"ש לראשון אינו יכול להתודות בדמאי אפי' הקדים והפריש מע"ש לראשון יכול להתודות ובודאי יש אומר דאפי' קביעת מקום שהקדים מע"ש לראשון מעכב את הוידוי וכשמקדים תרומה לבכורים או מעשר ראשון לתרומה אינו מעכב את הוידוי, וי"א דג"ז מעכב ואם הקדים מע"ש לתרומה ואח"כ הפריש מע"ש מתודים ואם הקדים מע"ש למע"ש והי' לו מע"ש אחר שהפריש עפ"י הסדר יכול להתודות אמע"ש זו ואם הי' לו בכורים שהפריש עפ"י הסדר יכול להתודות על סמך הבכורים ואם עבר על אלו שלא בשעת הביעור אינו מעכב את הוידוי אלא אם עבר בשעת הביעור וי"א דגם בשאר השנים אם עבר על אלו והקדים המאוחר מעכב את הוידוי אם הביעור לא עשה כפי סדר הכתוב בפרשה והקדים המאוחר וכן אם הקדים הנתינה את המאוחר בשעת הביעור אינו יכול לומר ככל מצותך מע"ש שהקדימו בשיבלין מעכב את הוידוי אם הפריש מע"ש ומע"ש בבת אחת מעכב את הוידוי אם שלח שליח סתם להפריש תרומות ומעשרות והלך השליח והפריש בהקדמה אינו מתודה על הפרשה זו ואם יש לו כרי אחר שהפריש על הסדר מתודה על

הפרשה

כת) וצריך להפריש המתנות כו איתא במשנה פ"ה סמע"ש משנה י"א ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מע"ש שני למעשר ראשון אינו יכול להתודות. וכתב המלאכה שלמה הא דלא אמר נמי אם הקדים מע"ש ראשון לתרומה כמו שאמר במסכת תרומה כי דוקא על מע"ש הייתה החששה שיקדימו ולא על הראשון כי מי שהי' עולה לירושלים הי' מפריש מע"ש שלו ולוקח אותו עמו ויש שלא הפריש מע"ש ראשון עדיין וע"כ היו מפרישין מע"ש שני ע"פ"י. משמע דס"ל דאם הקדים מע"ש ראשון לתרומה אין מהורין וכמשנה ראשונה כתב הקדים מע"ש לתרומה יכול להתודות שהמע"ש הוא כתקנין אלא שכתרומה עשה שלא כהוגן שהי' לו להקדימו והוידוי אינה על התרומה אלא על המעשרות ע"ש ואח"כ מחמיה עליו דא"כ כמע"ש ראשון נמי הכי ומע"ש"ל עדיף לענין הוידוי מהמע"ש שני ובעיקר דכרוי אינו כרוך שהעבירה היא כהתרומה ולא כהמע"ש ובירושלים פ"ג התרומות היב נחלקו בזה אמוראים אימתי הוא עובר אם כתחילה או בסוף ע"ש. הנה: בין מע"ש ראשון למע"ש שני הוחם שיש כיניהם אינו רומה להוחם שבין תרומה ובכודים או תרומה ומע"ש דדין הקדמה בכורים לתרומה או תרומה למע"ש אינו אלא דרבנן ואע"ג דכמשנה דפ"ג

התרומות

קנה מקורות הברכה השקפה לברכה

הפרשה זו ואם שלח שליח מיוחד להפריש בהקדמה הפרשה זו בטלה משום אשלד"ע וחוזר ומפריש על הסדר ומתודה אם הפריש בפסח שלשנה הרביעית או של שביעית בסדר וכרי אחר שלא עפ"י הסדר ושאל על ההפרשה שלא עפ"י הסדר חייב להתודות ולא שייך בזה לומר יש דיחוי במצות והיא אם לא היא אלא כרי אחת והפריש שלא עפ"י הסדר ואח"כ שאל וחזר והפריש עפ"י הסדר מתודה אם הפריש עפ"י הסדר ואח"כ שאל התרומה או על המעשר אינו כהמקדים מע"ש למעשר ואם הפריש כרי אחר כסדר מתודה אם עבר ושב בתשובה ואח"כ הפריש כרי אחר כראוי מתודה אבל תשובה לבד לא מהני לענין וידוי קטן שהגדיל בין יו"ט ראשון של פסח ליו"ט אחרון והכרי הפריש כדין בין יו"ט ראשון לאחרון ויקיים מצות ביעוד כדין ומתודה ביו"ט האחרון וכן אם הפריש מן המחובר על התלוש והמעשר נרקב ונכלה אם אין להם כרי אחר אין מתודין ואם יש להם כרי אחר שהפריש עפ"י הסדר מתודה כט) נשרף טבלו אינו יכול להתודות שהרי לא הפריש מתנות ולא נתנן לבעליהם ודוקא אם אין לו כרי אחר אבל אם יש לו כרי אחר שהפריש ממנה ונתנו לבעליהם מתודה ונראה דנשרף בטבלו אפי' מעשר עגי מעכב אם ביו"ט אחרון של פסח הזכיר ש"ל טבלים

התרומות מ"ו דהמקדים תרומה לבכורי מעשר לתרומה כו'אעפ"י שהוא עובר בלי"ת ע"ש בירושלמי דריי דאמר אינו דוקא על דאו ולא תאחר דעיקר קרא בענין לכל תאחר מלי"ת אותו לכהן בזמן הביעור ולענין כל המקדים אינו אלא אסמכתא בעלמא עיין בספאכת שלמה (שם) ולפי"ז אינו אלא דרבנן וחני מילי דוקא בתרומה ובכורים ומעשר שכ"א מתנה בע"ע ואינם מתיחסים בשבותיהם ול"ז ואין שבותיהם מעידים על הקדמתן הילכך כדעכב שאם אחר המוקדמת אין מעכב את הודיו משא"כ מעשר ומע"ש ששבותיהם מעידות על הקדמתן דלשם המאורע נקראים שבותיהם זה מעשר ראשון מחמת שהוא ראשון בהפרשה וזה מעשר שני מחמת ששני להפרשתו וכאשר הפריש כ"א מוכרה להפרש את השם ראשון או שני דאם לא יפרש בשעת הפרשה באיזה סוג הוא או מסוג ראשון או מסוג שני ודברים שכלב אינו דברים כמי"ש הרע"ב בתרומות פ"ג מ"ה דיה עד שיהיו פיו ולכו שיון ווי"ל: דכתיב מוצא שפתך תשמור וכתיב כל נדיב לב הא כיצד בעינינו גומר כלכו ומוציא בשפתיו ע"ש ועיין בר"ש שם ואם יפרש הרי תהי קול ושוכרו יחד איך יתכן שאמר על הפרשה ראשונה מעשר שני הילכך הפרשה כזו פגומה היא ולא יכול לומר ככל מצותך ולא דמי להקדמת תרומה לבכורים או מעשר לתרומה ואפי"ן דלאו שם ראשון כתוב בתורה

מקורות הברכה השקפה לברכה קנט

ממורחקים וא"א להפריש ביי"ט לקיים מצות ביעור הו"ל כשנשרף ואינו יכול להתודות אבל יש לו עצה להפריש ע"י קטן שהגיע לעונת הנדריים ומתודה ויבער במוצאי החג ובזמן שהיו נותנין מעשר ראשון לכהנים לא היו מתודין שנאמר וגם נתתי ללוי לא נתבטל לגמרי אלא לשעה כ"ז שלא נתנו ללוי ובזמן הזה שעבר הסיבה ונותנין המעש"ר ללוי הוחזר עטרה ליושנה וחייבין בכל דיני הוידיי המבוארים כאן.

בחורה ולא שם שני כחוב בחורה ואינם שומח התורה כל"ץ סימם השומות שנקנה מן המעשה המאורע עד שמעירות על המעשה אשר יעשון כל לשנות המאוחר להקדים ולאחר הסוקרם ועוד מעש"ר ומע"ש מטרותיהם שנות מטרות המעש"ר לתת מתנות לשכב לוי חלק עברותם ומע"ש כדי לאכול לעצמו בירושלים הקדושה אם מחליף ומקדים הרי הוא פוגם בהמטרה משא"כ בכורים, בכורים ותרומה ומעש"ר דכלם למטרה אחת הן לתת לשכב חלוי חלק עבודתם

הי"כך אפי' בשינה הסדר אין פגם בעצם המטרה ויכול שפיר לומר ככל מצותך והילכך אינו מוכיר התנא ענין הקדמת נתינה תרומה לבכורים או מעשר מתרומה. כך נראה לחלק אם נימא דאיסור הקדמת אינו אלא דרבנן והנה הגר"א זצ"ל כביאורו על הירושלמי הנ"ל מפרש דרעת ר"י מלאך ורמ"ך לא תאחר פתח לה כביעור: פי' דלא תאחר קאי ג"כ על הביעור וא"כ הו"ל לאו שבכ"ל כמו לא תאכלו על הרם דדרשינן בגמ' דכמה קאי ואר"י בגמ' שאין לוקון עליהם משום דהוי לאו שבכ"ל עכ"ל. אי"כ גם לר"י איסור הקדמה דאוריחא הוא וכיון דכל אלו הקדמות מה"ת הוא אין מברא לחלק ביניהם כהחילוקים הנ"ל אם לא נימא דאעפ"י דענין הקדמה מה"ת אב"ט מה שמעכב את הוידיי אינו אלא דרבנן אך צריכין להבין למה מעכב את הוידיי על כל אלה שאינם נכורים בהמשנה כגון שהקדים תרומה לבכורים או מעשר לתרומה לא תקשה רחא כל אלה אינם מהמצות שבפרשה ואינם מעכבות אלא להיפך תקשה על זה שנזכר דהיינו הקדמת מע"ש למעש"ר למה מעכב את הוידיי הא אינה מן המצות שבפרשה ויותר נכון ה"י אם נפרש הא דאם הקדים מעשר שני כו' לענין ביעור לפי"ט שכתב השי"ך ב"ד סי' של"א סי"ק ס"ה: מפני שבפרשת וידיי כחובים כל המתנות כסדרן שמתודה לפניו יתברך שקיים כולם כמו שכתובים בפרשה דהיינו כסדרן כמו שדרשו הקדש זה מע"ש מן הכית זה חלה כו' ע"ש. אי"כ סדר הביעור והקדמה למה יתן קודם ומה יתן אח"כ מוכר בפרשה וסדר הביעור לא כמו סדר הפרשה ואם לא קיים עפ"י הסדר מעכב את חוידיי מפני שזה מהמצות שבפרשה משא"כ כשינוי סדר הפרשה שאינן מן הפרשה אך נראה שרבינו לא מפרש על סדר הביעור אלא סדר הפרשה כמו שכתב וצריך להפריש כו' ולפי"ט במקור הקודם כי תרמכים ס"ג רבערתי כול"ץ ביעור מן העולם בעור מרשותו דהיינו נתינה בעור היינו הפרשה שבזמן הבקור אם ה"י טבל חייב בהפרשה לקיים מה שכתוב כפ' הוידיי בקרתה הקדש וכמו דאיתא בשנה ח' כפ"ה מסע"ש אמר ר"י כראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינה מהרו והתקינו כו' עד שבא ר"ע ולמד כו' ע"ש וכמ"ש התוס' בר"ה (ד), ד"ה ומעשרות וו"ל: ותנן כפ"ה מ"ו דמעשר שני ערב וי"ט הראשון של פסח של רביעית

קס מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה

ושל שביעית הי' ביעור דתתם אעפ"י שלא הפרוש חייב להפריש ובלבד שבאו לעונת מעשר ע"ש. והא דטבל אקרו קרש כמו שמוכח הירושלמי בפ"ה הי"ד רבעורן טבל למע"ש אקרו קרש ע"ש והילכך שייך לומר בערתו הקרש על הפרשה הרי הפרשה כתובה בפרשה ועיקר הפרשה בשעת הביעור משום מע"ש הוא וסדר הפרשה דמע"ש יצפנין ממלאךך ורמטך לא תאחר הילכך הקרמה דמע"ש מעכב את הוידוי עור איכא למימר טעם דמכל מצותיך אשר צויתני ר"ן הקרמת מעש"ד למע"ש משמע דבכל מצותיך לשון רבים משמע וסתם רבים שתיים וכיון דלא כתבה התורה ככל אשר צויתני לבד בלשון קצרה לכן הבין התנא דמחניתין דכוונת התורה להתמידות על מצות הקרמת מעש"ד למע"ש כיון דשתי מצות הללו דומים זל"ו כמעשיהם ושמותיהם ולשניהם שם מעש"ד יקרא ומפרישן עשורית מהכרי ובאים ז"א וז"א כדכתיב בדברים (יר) עשר תעשר את כל הבואת ורעך בשני מעשרות הכתוב סדרב מעש"ד ראשון ומעש"ד שני עיין רבינו בחיי פ' הבוא על הפסוק בערתי הקרש ומע"ש טפלה לגבי מעש"ד דמעש"ד שני זקוקה למעש"ד איננה זקוקה למע"ש דכיון דהבעלים הפרישו מעש"ד ונתן הללו והללו הפרוש תרומת מעש"ד כבר מותר להללו לאכול המעש"ד אפי' מרס שהופרש מע"ש ולהיפך מעש"ד שני לפני הפרשת מעש"ד אסור לאכול המע"ש דהא מערבב בהמע"ש הלך הטבול למעש"ד ותרומת מעש"ד הילכך מרין הוא דהקדים מעש"ד למע"ש ואי יכול לומר ככל מצותיך אשר צויתני ובהפכו מעכב את הוידוי משא"כ היהם שבין תרומה גדולה למעש"ד אעפ"י דמעש"ד זקוקה לת"ג ולא ת"ג זקוקה למעש"ד אבל אין להם אותם היחוסים שיש בין אלה שתי המעשרות בשמותיהם וכמעשיהם ומה שהעיר האה"ש על המשנה ראשונה שכתב טעם הא דאם הקדים מעש"ד לתרומה יכול להתורות שהמעש"ד כתיקונן ולא עשה שלא כהוגן אלא בתרומה מהירושלמי פ"ג דתרומות ה"ב אינני רואה משם ענין ששייך לענין הנ"ל רחא דאמרין שם: אימת הוא עובר ר"ח כ"ב אמר מתחילה ר"ש בר"י אמר בסוף מפרש הפני משה דמתלוקת הוא אם הוא עובר בהקרמה אחת מתקדמות הנאמרות במשנה שם דהיינו אם מקדים תרומה לזכורים לבד או מקדי' לתרומה לבד או מע"ש למע"ד לבד או אינו עובר רק הקדים כל הנ"ל יחד דהיינו שהקדים תרומה לזכורים ומע"ד לתרומה ומע"ש ראשון ע"ש דאם דכוונת הירושלמי כמו שהבין האה"ש א"כ למה שואל הירושלמי מה נפיק מביניהן לימא דנפיק ביניהן לענין וידוי אם הקדים מעש"ד לתרומה אם לימא דעובר מתחילה אינו מתורה ואם לימא דעובר בסוף הרי המעש"ד עשה כתיקונן ומתורה אלא וראי דמתלוקת הוא לענין הלאו דמחניתין אם הלאו איננו עובר אלא אם יקדים לכולם הצריכים לאחרם או אפי' אחת מהן ומדברי מנחתין מוכח בהדיא דהמקדים מעש"ד לתרומה המעש"ד לא עשה כתיקון רחא התנא ואמר: המקדים תרומה כ"י מע"ד כ"י מע"ש ולא להיפך המאחר תרומה למעש"ד מעש"ד כ"י שנאמר מלאךך ג' לא תאחר אלא ודאי דקמ"ל דבהקרמה עשה שלא כהוגן ומה שהתורה כתבה בלשון לא תאחר משום ביעור הוא והיכא שעבר והקדים מעש"ד לתרומה ואח"כ הפריש מע"ש אליבא דכ"ע מתורה משום דעיקר הוידוי הוא משום מע"ש ומע"ש עבר כתיקון וכתום אנשי שם במשנה י"ב (שם) כתב דחיינו דוקא כשלא הי"ל כ"א מע"ש זה שהפריש שלא כהוגן אבל אם הי"ל מע"ש אחר על זה יכול להתורות ולקיים דבורו אמע"ש הראוי להתורות ע"יו ואפי' לא הי"ל מע"ש אחר כ"א זה אשר הקדים אבל הי"ל ככורים אפי' הקדים התרומה להם יכול להתורות בשבילם שהרי אינו משקר בהם ככל ואם קל"ק באלו השנים או שחסר מהם אעפ"י שקיים כל פתמי הוידוי השייכים לשאר המתנות אינו מתורה עליהם ע"ש. והאה"ש מוכיח דאם עבד על אלו בשאר פעם אינו מעכב

מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה קסא

את הוירוי רק כמה שמפריש עתה כשעת הביעור ע"ש והמנחת חינוך כתב: והנה אם באחד מהשנים לא עשה כתיקונו כמתנות הללו או שהקדים מתנה להברכה כגון מע"ש למע"ר א"י להתורות דא"י לומר ככל מצותיך וכו' ע"ש. הרי הוא לא ס"ל כהאח"ש ונראה דדברי האה"ש לא שייך אלא לשיטתיה דכתב (כפ"ב אות ו) דאין הוירוי שייך אלא על מה שמתבקר עתה כשעת הוירוי אבל מה שהי' מקיים מכבר אינו מתורה עתה ע"ש ולעיל שהוכחנו דלאו דוקא כשעת הביעור גם דבריו שמכאן אין להם יסוד ויש לחוש דאפי' אם באחד מהשנים לא עשה כתיקונו מעכב את הוירוי ולא יוכל לומר ככל מצותך גוי' ומלשון רבינו מוכח שהקדמת שאר המתנות חוץ ממע"ש למעש"ר אעפ"י שאינו מעכב סדמתחיל: וצריך לפרוש המתנות על הסדר כו' דמשמע דמכל המתנות הוא מוכרז בין מכוונים וחרומה יבין מתרומה ומעש"ר וכן ממעש"ר למע"ש ואח"כ מסיים: הא אם הקדים מע"ש לראשון אינו יכול להתורות ולמה אינו מסיים כמתם הא אם הקדים המאוחר אינו יכול להתורות אלא ודאי דס"ל דיש חילוק בין דבתחלה לדיעבד דלכתחלה צריך להפריש כל המתנות על הסדר כמו שכתב בפ"ג דתרומות אבל לעכב את הוירוי אינו אלא אם הקדים מע"ש למע"ר. והנה אם הקדים מע"ש בשיבלין אם מעכב או לא יש ללמוד מהא דאיחא בירושלמי דתרומות פ"ג ה"ג לענין מעש"ר לתרומה בשיבלין וז"ל: רבי שמואל בר אבא בעי מקשר ראשון שהקדימו בשיבלין עובר או אינו עובר אלא על סדר ומפרש הפני משה צד הספק הוא משום: דק"ל דפטור מתיג אם זה הוי כהקדים המעשר ראשון ועובר או דילמא אינו עובר אלא על סדר שהקדים המאוחר להמוקדם וכאן שלא הופרשה החרומה כלל אינו בכלל זה ואינו עובר ולא איפשטא עכ"ל והרשב"א מביא בשם הגר"א וצ"ל בכי"ק: רשביא מעשר ראשון שהקדימו בשיבלין עובר או אינו עובר אלא על הגורן והי"פ דוקא בעת הגורן בזמן חיוב הפרשת המעשרות או עובר אבל כשהקדימו בשיבלין לא שייך הל"ת ע"ש. ואיכא לבימר דני"מ בין הני שתי גירסאות הללו אם הגירסא: או אינו עובר אלא על סדר, וכדמפרש הפ"ט הקדים מע"ש בשיבלין ודאי עובר דהא איכא הקדמה המאוחר להמוקדם ולא הפריש על הסדר דהא לא נפטור מלעשר מעשר ראשון ולא דמי למעש"ר שהקדימו בשיבלין דנפטור מתיג משום שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אי"כ במע"ש בשיבלין דליכא האי טעמא דרשב"ל משום דכתוב ותרומתם ממנו גוי' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא ת"ג ותרומת מעשר מן המעשר לא יפטר מלעשר מעש"ר ומסילא הוא עובר על הסדר וגם ככה"ג מעכב את הוירוי ולגירסת הגר"א אין חילוק מאחר דסוף סוף בשיבלין הוא דעוד לא הגיע זמן חיובא ואינו שייך איסור הקדמה דכל שהקדימו מעכב בשיבלין. ליכא הל"ת דלא תאחר ואינו מעכב את הוירוי ולגירסא שלפנינו איכא לבימר טעמא דמתניתין רפ"ה ממע"ש שאמר רבא הקדים מע"ש למע"ר מעכב את הוירוי ולא אמר שאם הקדים מע"ר לתרומה גדולה דמעכב את הוירוי או כגון שהקדים תרומה לככורים משום דקמ"ל דמע"ש שהקדים למעש"ר אפי' בשיבלין מעכב את הוירוי משא"כ מעש"ר לתרומה גדולה בשיבלין דאינו עובר ואינו מעכב את הוירוי וחייב להתורות מטעם ספק דספיקא דאורייתא לחומרא לרעת רבינו עכ"פ מדרבנן דס"ל דספיקא דאורייתא אינו אלא מדרבנן הי"כך אעפ"י דהירושלמי נשאר בר"א איפשטא מ"ם מירי ספק לא יצא וחייב מדרבנן לחומרא ואם כמקום ספק מתורין עיין לעיל במקור ו' עוד ני"מ איכא בין השתי גירסאות לענין הא דאיחא בירושלמי פ"ק דהלה ה"ג: אלו חייבין בחלה ופטורין מן המעשרות כו' ומעשר ראשון שנמלה תרומתו. ופריך בגמ': ומכיון שנמלה

קסב מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה

תרומתו לאו כחולין הוא תיפטר שהקדימו כשיבולין כו' בשמירה ואח"כ הפריש תרומת מעשר שבו אבל אם הפריש תרומה מעשר ואחר כך מירחו לא ברא כשהריש ממנו עליו אבל אם הפריש ממקום אחר לא ברא עכ"ל וכתב המ"ל בפ"ג לתרומה ה"ג בשם בעהמ"ח שדה יהושע פי' דרוקא כשמירה ואחר המירוח הוציא תרומת מעשר שבו דבי חיי"ל ע"יה חיובא דמעשר דהיינו בחר מירוח דהמנא פטריה מתיג ומשיה שייך כ"י ממנו תרומה מעשר ולא ה"ג אבל אם הפריש תרומה מעשר קודם מירוח כי הדר מירחו דח"ל ע"י חיובא דמעשר כיון דחו לא מפריש ממנו תרומה מעשר דהא מופרשת כבר לא מצינו קרינא כ"י ולא תרומה מעשר ות"ג ולא הלכו כ"י דהא אז לא מיניה תרומה מעשר ומשיה חיוב בתיג ע"ש. אי"כ בכה"ג להגירסא שלפנינו ודאי עובר דהא הקדים מעש"ר לת"ג בפועל ולהגירסא של הגר"א זצ"ל גם בכה"ג אינו עובר כודאי וכן יש חילוק לענין השני שכירושלמי. כשהפריש ממנו עליו אבל אם הפריש ממקום אחר לא ברא. אי"כ הפריש תרומה מעשר ממקום אחר כיון דבכה"ג חיוב בתיג עובר משום הל"ת דלא תאחר ולהגירסא הגר"א אינו עובר אפי' בכה"ג כיון דעכ"פ הפריש המעשר קודם שנתחייב. והנה איתא בירושלמי פ"ק דחלה ה"ג: מעשר שני שהקדימו בשבולין פטור מתיג והגר"א זצ"ל גרס פטור מתיג ומן המעשר ע"ש. אי"כ מעש"ר ומע"ש אחת היא לענין הקדים בשבולין ולענין אם עובר על ל"ת דלא תאחר וכמו דמוצל בספק לענין מעש"ר כך הוא בספק במע"ש ומעכב את חוירו דלמ"ד ספיקא דאורייתא לתורמא מה"ת אך זה תליא כבחלוקת אם מע"ש ממון גבוה או חולין והתם קאי אליבא דמ"ד דמע"ש ממון גבוה כדאיתא בירושלמי שם ע"ש. ודעת הרמב"ם דהלכה כ"מ דמע"ש ממון גבוה הוא תוא"ל ותנן בבחירתא כוותיה כדאיתא בקידושין (ג"ד): ועיין בכסף פ"ה מה מע"ש ה"ז ובתוי"ט מע"ש פ"ד מ"ז ועיין בספרי בכורי ציון ענף ה'. פ"ז מ"ש כזה עיין שם והתוי"ט בפ"א מתרומה מ"ה ב"ה ולא במע"ש וז"ל: פירש הר"ב שהקדימו בשבולין וכך כתב הר"ש ותימה ל"י מניין דהא במעשר ראשון קראי דרשינן בריש פ"ז דברכות ואולי מסב"א: מפני ששם מעשר אחר הוא ע"ש. ודבריו תמוהים ל"ל להתוי"ט לכתוב מעם סדעת עצמו והשמיט מעם הירושלמי הנ"ל והנה ברש"י ביצה (יג), ד"ה קנמא וז"ל: על שהקדים וגרס להערים לעבור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאתך ודמטך לא תאחר דהכי קאמר לא תאחר תרומה להקדים לה מעשר עכ"ל הרי משמע דמ"ד דעיקר האימור לשנות קאמר הוא ח"ל על המקריב להמאוחר והילכך מוכרח רש"י ז"ל לפרש הלאו דהא תאחר דהכי קאמר כ"י כלשון התנא: המקדים תרומה כ"י אך קשה הא בירושלמי דפיג' דתרומות בעיא דלא איפשטא אם מעש"ר שהקדימו בשבולין עובר או אינו עובר וכאן כתב רש"י ברין מעשר ראשון שהקדימו בשבולין בפשוטו דעובר בלאו דלא תאחר כלשון ודאי וזהו בניגוד להירושלמי הנ"ל ואם נאמר דבכוונה כתב רש"י רק: דעובר בלאו ולא כתב דלוקין בלאו דלא תאחר כמו שכתב רש"י בשבת (קכו): אלא דלשון עובר פי' עובר באיסור לאו דב"ת ולא בלאו גמור ואחי' שפיר דברו רש"י בשבת (שם) ד"ה שהקדימו בשבולין. לתרומה ישראל ה"י לו להפריש תרומה גדולה תחילה דכתיב מלאתך ודמטך לא תאחר מלאתך אלו בכורים מכאן שהמקדים תרומה לבכורים לוקה ודמטך זו תרומה שאם הקדים מעשר לתרומה לוקה וה"ג משנתמרח בכרי לוקה אם הקדים מעשר לתרומה אבל הקדים למעשר קודם לתרומה בשבולין אינו לוקה עכ"ל. האי אינו לוקה משום דבעיא דלא איפשטא וראייה לאה"ש שכתב לתרין דברו רש"י דמ"ד דאפי' בשבולים אעפ"י דליכא בלאו אבל בעשה עובר ע"ש רש"י כביצה בהדיא כתיב דעובר להכניע נ"ד כמו

מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה קסג

שכתבתי עוד נלע"ד לחלק בין רש"י דביצה לרש"י דשבת באופן אחר והנח צריכים להבין
האי בעיא דרשב"א בירושלמי פיג דתרומה ה"ג הא דבעי מעשר ראשון שהקדים בשיבולין
עובר או אינו עובר לפי הפ"ם דקאי צד הספק למה דקיי"ל דפטור מתיג אם בכתיג חוי
כמקדים המעשר ראשון להיג ועובר או דילמא אינו עובר אלא על סדר שהקדים המאוחר
להמוקדם על מי הוא דבעי על בעל הכרי או על הלוי וממ"נ הקשה אם על בעל הכרי
הא אצלו תמיד בין הקדימו בשיבולין או הקדימו לאחר מירוה לעולם עובר דהא הבעל
הכרי חייב בתיג אפי' למאחר המוקדם בשיבולין דהא הישראל לעולם חייב להפריש תיג אפי'
הקדים מעש"ר לתרומה בשיבולין כדכתב רש"י בביצה (וג':) ד"ה פטור מתיג: שהי' לו
לכתן ליטול תרומה גדולה תחלה שהרי קרוי ראשית ותלוי אחריו מעשר כמה שמשייר
וזה שנמל מעשר תחלה ונמצא שלא הורמה תרומה גדולה ממעשרו וישראל לא יתן לכתן
אלא אחר מחמשים כמה ששייר נמצא כהן מפסיד פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר
זח שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' ופי' ומה היא התרומה מעשר מן המעשר עכ"ל. איכ
הרי הוא מקדים גמור ונראה דמשכחת להאי בעיא גם בבעלים וכגון שהפריש מעשר ראשון
בשיבולין ואח"כ הפקיד את הכרי מקודם שנתמרח והשכים בבקר וזכה בו לעצמו פטור מן
המעשרות כדקיי"ל דהמפקיד את כרמי והשכים בבקר וזכה בו לעצמו פטור מן המעשרות
וכמ"ש רבינו פ"ו מהלכות מתנות עניים דין כ"ו ובפ"י סה' תרומות ה"יב דאם הפקיד
בשיבולין וזכה בהן וחפריש בהן תרומה אינו תרומה ע"ש ומה מוכיחין דאפי' בשמירוח אח"כ
הוא פטור איכ גם בבעלים שייך להבעי דהירושלמי וכגון בגוונא הניג' אם בכתיג עובר
בלא תאחר או לא ואם הבעיא הוא על הלוי שהוא פטור מן התיג הא הוא לא הקדים ולא
איהר ולא כלום ולמה הוא עובר כלל בשלמא לרעה הגריא וצ"ל דהוא מפרש צד הספק
משום כשהקדימו בשיבולין שאינו בזמן חיוב לא שייך הלי"ת דלא תאחר אחי שפיר האיבעיא
על הבעלים ולא על הלוי אבל לגירסא שלפנינו דמשמע כפי' הפ"ם קשה כני"ל ואם היינו
אומרים דרש"י מפרש להירושלמי כפי' הגריא הי' מדוייק דברו רש"י דשבת (שם)
שמחלק בין המקדים מעש"ר להיג משנתמרח בכרי דלוקה וכשמקדים מעש"ר להיג
בשיבולין דלא הגיע לידי חיוב או אינו לוקה וזהו טמס כדעת הגריא וצ"ל
איכ איכא למימר דהלוי אינו עובר כלום אפי' הגיע שעת החיוב ועיקר
הספק של הירושלמי הוא רק על הבעלים אולם רש"י בביצה לא ס"ל הכי דבביצה (שם)
ד"ה קנסא כתב וז"ל: על שהקדים וגרם להערים לעבור על דברו תורה שהמשה סדר
המעשרות עובר בלאו מלאהך ודמעך לא תאחר ע"ש. הרי ס"ל בהדיא דגם הלוי עובר
בלאו ומחוסר ביאור מה שייך ענין הקדמה להלוי דהוא לא מפריש ולא עשה כלום לכן
נראה דאיכא למימר דנפרש הירושלמי דפיג דתרומות דפליגי בענין אימתי הוא עובר
אם בתחלה או בסוף כמו שהבין האה"ש דפליגי מי הוא עובר העקרי אם בתקדמה
שהקדים את דבר שצריך לאחר דהיינו על המעש"ר או על המאחר תיג שצריך להקדים
דהיינו בתיג וה"ה דהמ"ל הני"ט בינייהו כגון שבעל הכרי עושה המעש"ר קודם ונתן או
מכר לאחר והאחר הפריש התיג אם נאמר בתחלה בעל הכרי עובר ואם בסוף הקונה
שמפריש התיג הוא עובר ומה דלא אמרינן הים מה נפיק מביניהן המוכר את הקמה אחר
שהקדים מעש"ר בשיבולין והלוקה הוא מפריש התרומה גדולה למ"ד בתחלה המוכר עובר
ואם נימא בסוף הקונה הוא עובר והא דלא אמר הירושלמי דאיכא ביניהן רבעל הקמה
הפריש מעש"ר קודם ומכר אם פטור הלוקה מלא תאחר משום דקיי"ל לוקה פטור מן
המעשרות ומן התיג מה"ה אולם איכא למימר דמשכחת לה כגון שבעל הכרי הקדים

קסד מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה

ותפריש מעשיר ונתן להלוי והוא מפריש ת"ג אם נימא בתחלה עובר הלוי אינו עובר ואם נימא בסוף הלוי עובר ואליבא דמ"ד בסוף סוכב האיבעיא דהירושלמי מעש"ר שהקדימו כשיבלין עובר או אינו עובר אלא על סדר פי' הא דע"י דהלוי מקבל המע"ד מיד הבעלים נפטר המעשיר מת"ג נחשב כמו שהלוי מפריש ת"ג והוא גומר לעבור על הלוי ולא תאחר דהא בסוף הוא עובר או אינו עובר הלוי דהא דפטור מת"ג לא נחשב כמו שהוא גמר לעבור את הלוי אלא התורה פיטרה לו מלחפריש והוא לא עושה כלום וכרש"י דביצה (שם) ד"ה קנסא מפרש הסוגיא אפי' למ"ד בתחלה הוא עובר אי"כ בהקדימו כשיבלין הישראל הוא עובר ולא הלוי דהא כתב שם: על שהקדים וגרם להקדים לעבור על דברי תורה שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו ע"ש. דמשמע דהלוי בעצמו איננו עובר כלל ואיננו רק גורם להכעיהב שיעבור על דברי תורה שאין להכעיהב שום ענין להקדים כשיבלין כי הוא איננו מרויח כלום כיון שהוא חייב גם אח"כ להפריש ת"ג ורק הלוי הוא הוא המעוניין להקדים כשיבלין כדי שיריח החלק המגיע להכהן גם ממעשיר והוא הסיבה להביא לידי כך להקדים מעש"ר לתרומה כשיבלין והילכך הלוי אעפ"י שאיננו עובר כלל קונסין לו להפריש התרומה מעש"ר מדגן ולא משבלין והנה איכא למימר עוד חילוק בין הגירסא שלפנינו להגירסא של הגר"א לענין הבעיהב עצמו שהקדים כשיבלין דהוא איננו נפטר מת"ג להגירסא שלפנינו כודאי עובר ולגירסת הגר"א ספיקא דבעיא היא דהאיבעיא הוא אפי' אם חייב כת"ג אינו עובר משום דעוד לא נתחייב מה"ת אולם רש"י כשכתב (שם) כתב מפורש דאפי' כע"כ אם הקדים למעש"ר קודם לתרומה כשיבלין אינו לוקה ע"ש הרי בנתייב מה"ת שנחמרה הכרי תליא מילתא וכן סוכב ה"מכ"ס דקודם שנחמרה אינו עובר כלל דמפרש כפי' המשניות דהא דאמר רבא כביצה (שם) משום קנסא דקנס הוא ללוי לפי שלקח מעש"ר קודם הכחישה והפסיד לכהן ת"ג שיש באותו מעש"ר ע"ש ולא כתב הטעם כמ"ש רש"י משום דגרם לעבור על דברי תורה ע"ש וכדי שלא יהי' דברי רש"י כסותרים דהא כשכתב כתב דאין לוקין על לאו דלא תאחר כשיבלין אפי' לישראל אעפ"י דהוא חייב בת"ג ויעבור על הסדר מ"ס כיון דעדיין לא נתמרה ולא הגיעו לידי חיוב ליכא משום ל"ת וכביצה כתב רש"י שהלוי גרם לעבור על דברי תורה הא כשיבלין ליכא חיוב מרכיב תורה לכן צ"ל כוונת רש"י כביצה דאילמלא הלוי שהאין לו להפריש מעש"ר כשיבלין והי' מפריש אחר שנחמרה ונגמר מלאכתו ואחר שראה פני הכית או הי' מחוייב מה"ת והי' מקיים מצוה שהוא מה"ת והי' מקיים המצוה כדברי תורה כדכתיב כרתתי הקדש כן הכית ואם הוא מפריש קודם הרי הוא מכמל המצוה שהוא מרכיב תורה אולם מסוף דבריו מוכח דלא לזה כיון דהא מסיים שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו מלאכתך ודמעך לא תאחר ע"ש הרי מסוף דבריו מוכח דתחילת דבריו לעבור על דברי תורה לעבור סמך קאמר ואולי הכוונה דאם הקדים כשיבלין שקדם הלוי והלך אצל ישראל ונמלץ מעש"ר ראשון ממנו כשיבלין והוא"ל וזה על חבלין הללו שם מעש"ר ונעשו מכל אצלו להפריש מהם תרומה מעש"ר כן המעש"ר על הלוי להפריש והיא במיתה כמ"ש רש"י קודם (שם) כד"ה לא כמכל מכל לתרומה מעש"ר משום תרומה קרייה רחמנא ע"ש אי"כ כשנכנס כרשות הלוי נעשה כמו שנגמר מלאכתו למעשרות ולתרומה מעש"ר ואז חל עליו הפטור מת"ג הילכך יש עליו עבודה מרכיב תורה משום משנה סדר המעשרות ולא דמי דהא דשכתב דהתם כישראל מייירי וכישראל כ"ז שלא נגמר מלאכתו ולא נתחייב משום מכל מה"ת הילכך אינו עובר משום לא תאחר וא"כ ה"ה אם בעל הכרי הי' הלוי עצמו והקדים מעש"ר כשיבלין בעל הכרי ג"כ עובר משום משנה על הסדר אלא דאכתי

מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה קסה

יש לדקדק למה לי כותש משום קנסא אדרבה הוא מרויה על ידי זה עפ"י דברי הירושלמי שבפ"ק דחלה והבאחיו לעיל שהביא מימרא זו דר' אבהו דמעשר ראשון שהקדימו כשיכלין דפטור מתי"ג כשמירה והפריש אח"כ תרומה מעשר אבל אם הפריש תרומה מעשר ואח"כ מירחו חייב בתי"ג. אי"כ אם יהן התרומה מעשר ג"כ כשיכלין יהי חייב אח"כ שינמר מלאכתן בתי"ג אי"כ ע"י שירוש קודם ויפריש תרומה מעשר יהי פטור לעולם מתי"ג ואם לא ירוש ויהן תרומות מעשר מקודם שירוש יהול עליו חוב של תי"ג ג"כ מתי שירוש וזה ודאי שלא תשאר בלי רישה לעולם וסוף סוף שיהחייב בתי"ג כראי לו וכשר הדבר לפניו לרוש המעשר עכשיו קודם שיהן התרומה מעשר ויהן לכהן את המעשר מן המעשר כשוחים ויהי פטור מתי"ג לעולם ותנה אם נימא דרבי שמואל בר אבא ס"פ כר"י שם בירושלמי דס"ף דקרא דמלאכתך ודמעך לא תאחר פחד לה בביעור הא דרבי מעשר שהקדימו כשיכלין עובר או אינו עובר בזמן ביעור מיירי ונתן המעשר שהקדימו כשיכלין להלוי ובנתינתו זו שנתן להלוי נעשה כמו שנתן להלוי ואח"כ לכהן דהא קי"ל מעשר שהקדימו כשיכלין פטור מתי"ג ובשעת הביעור חייבין לבער לפי הסדר המבואר בפריש הורדיו וכמו שכתבנו לעיל בשם הש"ך וסדר הפרשה תי"ג ותרומה מעשר קודם ואח"כ מעשר והוא הפך קודם מעשר ובעי כמה שהקדים כשיכלין דפטור מתי"ג הרי הוא כמו שנתן להכהן דמי ועובר בלאו דלא תאחר או לאו כנותן לכהן דמי ואינו עובר ונראה דהא דאח"כ מביא הירושלמי אחרי דברי רבי שמואל בר בא ענין דבכורים בימינו ותרומה בשמאלו איה תנא עובר איה תנא חני אינו עובר וסביא שם מחלוקת דרבנן ואבא פנימין ע"ש. כרי ללמוד מדין בכורים לדין מעשר שהקדימו כשיכלין דדין מעשר שהקדימו כשיכלין דמי לככורים בימינו כו' דהא גם מעשר שהקדימו כשיכלין כמו דנעשה בכת אחת דמי דתכף בקבלת הלוי הרי הוא נתינה דמעשר להלוי ונתינה בתי"ג להכהן אי"כ האיכעיא דרבי שמואל בר בא לא נשאר בספק אלא הלוי כמחלוקת דרבנן ואבא פנימין, והרמב"ם בפ"ג הכי"ג פסק כר"י דכשאינו מפריש על הסדר ובקדים את המאוחר ומאחר את המוקדם אין לוקין ע"ש. ולפי דעת הירושלמי אליבא דר"י דפתר לה בביעור אם משנה סדר הביעור לר"י לוקה. אך לפי"ז תקשה למה חשמיט רבינו הרמב"ם דין הביעור דלוקין למשנה הסדר לכן נראה דרבינו ס"ל כהסוגיא לתמורה (ד') איהמר הקדים תרומה לבכורים ר"א וריב"ה חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה משום דהו"ל לאו שאין בו מעשה או משום לאו שניתק לעשה דכתיב מכל מעשרותיכם תריטו משמע דאם הקדים מעשר לה תריטו ע"ש. וכיון דרבינו פוסק כמ"ד מאחת משני הטעמים הללו איכא למימר דתאמת הלאו דלא תאחר דלאו בביעור מיירי והנה רש"י כתב בתמוה (שם) ד"ה לאו שניתק לעשה: לאו דכתיב מלאכתך ודמעך לא תאחר ונתן לעשה דכתיב מכל מעשרותיכם תריטו ורשינן ל"י בעלמא ובהך שמעתא דלקמן למעשר שהקדימו בכרי ועבר על לאו דלא תאחר שהקדים מעשר לתרומה ונתקים ללאו ממלקות והעמידו בחזור ומפריש כו' ואהכי לא לקי עכ"פ, ולפי"ז נראה דדברי רש"י מותרת דברשי בשבת קכ"ו:) כתב: דכתיב: מלאכתך ודמעך לא תאחר כו' מכאן שהמקדים תרומה לבכורים לוקה כו' שאם הקדים מעשר לתרומה לוקה ע"ש. אמאי לוקה תיפוק ל"י דהו"ל לא שניתוק לעשה איכא למימר דהתם בשבת קאי לר"ל דאמר ר' אבהו אמר ר"ל מעשר שהקדימו כשיכלין כו' והא ר"ל ס"ל במכות (מ"ו ו) תני ביטלו ולא ביטלו ור"ל אומר קיימו ולא קיימו ע"ש ופ"י רש"י בכולי שמעתא דקיימו היינו כשמהורין אותו כ"ד לקיים העשה ולא קיימו מ"ד לוקה ע"ש ואפ"י לרי' ויהנן דאמר ביטלו ולא ביטלו

קסו מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה

נמי משכחת לה כגון שנשרף הכרי כמו דאיתא בסכות (שם) גבי שילוח הקן ומשכחת לה ביטלו כגון ששחמה ע"ש. ואיכא למיטר דהילכך הצריך הירושלמי בפ"ג דתרומות ה"ג במחלוקת דרביב' ורשב"י אימת הוא עובר: מה נפיק מביניהן למירוף הכרי נפק מביניהן דקשה ל"ד לומר למירוף הכרי הא אפי' לפי הפ"מ הו' מצי לומר נימ' לענין אם אח"כ הפריש כסדר כפי"מ: הא ודאי איכא ביניהו אם אח"כ הפריש המעשרות כסדר ע"ש ולפי הני"ל איכא למיטר דכוונתם לשמור על הענין שלא תקשה דהו"ל לאו הניתק לעשה ובין למר ובין למר איך משכחת לה לעבור על לאו דלא תאחר לענין דלקות לשם זה לתרץ שלא תקשה לתרווייהו הא לא שייך מלקות כלל בלאי דלא תאחר משום דהו"ל לאו הניתק לעשה לכן אמר למירוף הכרי נפק מביניהן דהא ר"י הוא המסדר הירושלמי ור"י ס"ל ביטלו ולא ביטלו הילכך מוקי באופן אפי' למ"ד ביטלו ולא ביטלו עובר וליקין על הלאו דלא תאחר וכ"ז הוא דוקא לדעת רש"י בתמורה (שם) שכתב דהא דלאו דלא תאחר הו"ל לאו הניתק לעשה משום דיכול אח"כ לחזור ולהפריש מחדש על הסדר אב"ל רבינו לא ס"ל כרש"י אלא דמ"ל דהא דאמרינן דלאו שניתק לעשה הוא לא לענין שחייב לחזור ולהפריש אלא כמי"ש הרב"ז על הרמב"ם בפ"ג הכ"ג בהלכות תרומות כלומר ניתק לעשה כאילו הוא עשה ואין לוקין עליו ולפי שיטת רש"י אם לא חזר והפריש ואבד הכרי לוקה ע"ש. אי"כ לדעת רש"י יוצא דין חדש דהא דאם הקדים מע"ש למעש"ר אינו יכול להתודות אינו אלא דוקא אם לא חזר והפריש כסדר אב"ל אם חזר והפריש כסדר מתקן את העבר ויכול להתודות ולא דמי להא שכתב הגאון הארד"ת ז"ל בקונטרס דבר אליהו ספק בהקדים מע"ש לדאשון ורוצה לשאול כדי לתקן קלקולו כדי להפריש כדון אם יתחייב בויתו או דהוא"ל ואדתי אדתי או ר"ל דכיון שחכם עוקר הנדר מעיקרו לא חשיב כלל דהוי עי"ש ולקמן נבאר ספק זה בעזרת"ה הכא שאני דהא לשיטת רש"י דנתנה התורה עצמה התקנה לחזור ולהפריש מחדש כסדר כדי לתקן העוונת שעשה הרי עשה כמצותו ושפיר יכול לאמר עשיתי: ככל מצותיך אשר צויתני. משא"כ בשוא"ל אח"כ לעקור הפרשה מעיקרה השאלה עשה על דעת עצמו ולא התורה צותה לו לשאול הילכך שייך לומר כיון דאדתי אדתי והנה להפ"מ שפירש המחלוקת לענין אימת הוא עובר אם מתחלה או בסוף דפליגי אם לוקה אפי' אם לא עבר אלא מה דתנינן במתניתין מתחלה כשמקדים תרומה ולכורים כבר הוא עובר או אינו עובר אלא בסוף עד שפריש הכל שלא על הסדר או הוא עובר על לאו זה יש להעיר ע"ז מה יענה רש"י דאמר בסוף מהא דאיתא במתניתין דפ"ה בפע"ש (שם) ככל מצותיך אשר צויתני הא אם הקדים מע"ש לדאשון אינו יכול להתודות משמע ובאחת מהן הוא עובר דא"כ למה בהקדים מע"ש למעש"ר אינו יכול להתודות איכא למיטר דמ"ל הטעם למה לא הביא תנא דמתניתין רק המקדים מע"ש למעש"ר ולא אחרת מאלה הנזכרים בפ"ג דתרומות (מ"ו) כגון המקדים תרומה ולכורים או מעש"ר לתרומה אלא ודאי משום דמ"ל להתנא דבסוף הוא עובר והילכך אמר התנא הא אם הקדים מע"ש לדאשון אינו יכול להתודות משום דהוה האחרונה שמכל' הדברים הנזכרים בפ"ג דתרומות ומוכיר כאן בכוונה המקדים מע"ש למעש"ר לומר דהקדים כולם מראשונה עד אחרונה עוד איכא למיטר דאפי' למ"ד דבסוף עובר מ"מ בעשה עובר אפי' באחת אליבא דמ"ד בסוף היינו לענין לעבור בלאו ולענין עשה אפי' באחת מהן עיין בתום' תמורה (ד.) ד"ה ואתמר עלה ע"ש ובירושלמי פ"ז ח"ו ברמאי וז"ל: על הראשונה עובר בעשה ועל השנייה בעשה ול"ת ע"ש ולענין לעכב את הוידו כשעובר בעשה נמי מעכב והא דאיתא בירושלמי פ"ג ה"ג מתרומות: תני ביכורים בימינו ותרומה בשמאלו

מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה קסו

אית הנני תני עובר אית הנני תני אינו עובר ע"ש נראה דלא פליגי אלא אם עובר בלאו אבל בעשה כ"ע מורים דעובר כמו דאמר הירושלמי בדמאי (שם): על הראשונה עובר בעשה ע"ש דכשקרא שם לכל מעשרותיה ביהר בהכלכלה השניה עבר בעשה שצריך להקדים המוקדם ובכח"ג לענין וירוי נמי מעכב גם ככ"א גם בז"א וברש"י כפ' תבוא על הפסוק ככל מצותך כתב ח"ל: נתינים כסדרן לא הקדמתי תרומה לזכורים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון שהתרומה קרויה ראשית שהיא ראשונה משנעשה דגן וכתב מלאכתך ודמקך לא תאחר לא תשנה את הסדר עכ"ל, משמע דרש"י מפרש המשנה דפ"ח ממע"ש לא על הפרשה שהמקדים הבאחר להמוקדם מעכב את היודוי לא בהפרשה אלא בנתינה כריי בירושלמי דתת לה קרא דמלאכתך ודמקך לא תאחר לענין ביעור ולא רק מע"ש שקדמה לבעש"ר אלא אף לתרומה קדמה לזכורים או מעש"ר שקדמה לתרומה אינו יכול לומר ככל מצותיך ומר"שי זו מתירה לדברי הש"ך ב"ד סי' שליא ס"ק קס"ח והכאיתו לעיל הרבה פעמים שכתב: מפני שכפרשת וירוי כתובים כל המחנות כסדרן שמתורה לפני יתברך שקיים כולם כמו שכתובים כפרשה דהיינו כסדרן כמו שדרשו הקדש זה מע"ש מן הכית זה חלה ע"ש הרי ס"ל דבשעת הביעור יקיים סדר הנתינה כסדר הכתובים כפרשת היודוי והיודוי הוא לפי סדר קיום הביעור ואם לא קיים כך הרי תוא משק לפני יתברך ודובר שקיים לא יכון ורש"י מפרש דסדר הנתינה הוא עפ"י סדר הפרשה הנזכר במשנה דפ"ג דתרומות וכך הוא מתורה וכן מתורה על הנתינה שה"ל צמי שראוי לתת כמו דאיתא בספרי פ' תבוא: אשר צויתני לא נתתו למי שאינו ראוי עכ"ל הנה אם הפריש ע"י שליח כגון שאמר לשלוחו צא והפרש לי תרומות ומעשרות. והלך השליח והקדים מעשר לתרומה מע"ש לבעש"ר על דעת עצמו כי אם ה' שלח להשליח מפורש להקדים המאוחר לא הו' הפרשה כלל דכיון דהו"ל שליח לדבר עבירה ואין שליח לדבר עבירה והמעשה במ"ל כמ"ש התוס' ב"ם (י): ד"ה דאמר ע"ש. משאיכא אם שלח סתם להפריש והוא הלך על דעת עצמו והקדים המעשה קיים ובכל זאת את היודוי אינו מעכב מצד הקדמה זו ואם יש לו כרי אחר והפריש הפרשה על הסדר מתורה עליהם אבל להתודות על הפרשה זו אי"א דהא עכ"פ נהי דלא עבר על איסור לאו או על איסור עשה אבל גם מצות הפרשה שעל הסדר לא קיים ואיך יאמר שקר: ככל מצותך אשר צויתני אבל אם יש לו כרי אחר מתודים שפיר לפי מ"ש המנחת חינוך דאם באחד מן השנים לא עשה כדוין כגון שהקדים או לא נתן לכ"א הראוי לו איי להתודות באופן הנ"ל שפיר מתודה דהא נקי מחטא ואם עשה שליח להקדים יכול להתודות גם ע"ז כיון דאין שליח לדבר עבירה המעשה כמ"ל ואין הפרשה קיים ואם אח"כ הפריש מחדש על הסדר יכול שפיר לומר ככל מצותך דהא דהשליח הקדים הא אין הפרשה מחדש על הסדר יכול כשמפריש על הסדר הא לא עשה הכל כמצותיו, והנה ראיתי בקונטרס דבר אליהו ספק בשקדים מע"ש לראשון ואח"כ שא"ל כרי לתקן הקלקול והפריש מחדש כסדר אם יכול להתודות או דהוא"ל ואידחו אידחי ע"ש לענין לא קרוב ז"ל מה שייך כאן לומר כיון דאידחי אידחי דהא לאחזר ששואל ומפריש הפרשה חרשה עפ"י הסדר לא גרע כרי זה ששאל עליו קודם שעבר עליו זמן הביעור מכרי שחניע לעונת המעשרות מקודם שעבר עליו זמן הביעור שמפריש ונותן אלא שהביעור שלהם נתינה ומכער אלה שהביעור שלהם ביעור מן העולם ואח"כ מתודה לא מיבעיא אליבא דהני דס"ל דאפ"י הקדים המאוחר בכרי א' ויש לו כרי אחר שהפריש כסדרן מתודה על הכרי שהפריש כסדרן ואפ"י לאירך מ"ד דבקי"קול בכרי לא מהני כרי אחר בהפרשה אחרת

קסח מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה

כיון ששאל והפריש אחרת קודם זמן הכיעור או כשעת הכיעור לא שייך לומר כיון דאירחי אירחי בארם דכיון דהמצוה הוא על הארם לקיים ובארם לא שייך נדחים כי לא ירחי ממנו נרח לא מצינו דרחיים אלא בדברים שבהם עושה האדם את המצוה ובהם נעשה איזה מדרת הפוסל לעשות בהם המצוה ואח"כ עבר ונתכשד בכה"ג אמרינן כיון דאירחה אירחה לאפוקי כמצוה שלא נעשה ע"י שום אמצעי אחר חוץ מהאדם עצמו כגופו ממש הוא העושה והוא האמצעי והוא הכל ונעשה כהארם עצמו שהוא אינו דאוי להמצוה כגופו לכ"ע דתכף שעבר ממנו המגרת לא אמרינן כגוף האדם כיון דאדחי אירחי דאם הירחי כהאמצעים להמצוה לא תתבטל מהארם את המצוה לגמרי אם לא באמצעי זה יהי באמצעי אחר משא"כ כירחי כגוף האדם אם נאמר כיון דאדחי אירחי תתבטל המצוה לגמרי מהארם בכתיב לא מצינו דין דירחי והנה מצינו מחלוקת דרבנן מאיר והרא"ש ז"ל בהרא"ש פ' וא"ל מגלחין ס"ו צ"ו בענין אכילת ר"ל וז"ל: וכן אם הי' קמן תוך שלשים ולאחר שלשים הגדיל הו"ל כמו שמועה קרובה כרגל ולמוצאי רגל נעשית רחוקה דאינה נוהגת אלא שעה אחת ובמלהגזירות שבעה ושלשים וסיהו משלים י"ב חדש על אכיו ואסו מיום קבורה ולא מיום שנעשה גדול ואעפ"י שיש לחלק קצת בין שמע כרגל לנרוך זה דהתם גברא בר חיובא הוא אלא ריובא הוא סגרים אכ"י הכא גברא לאו בר חיובא כלל וא"כ נימא כיון דכשעת מיתה לא הי' ראוי לתתאבל יפטר עולמית הא ליחא דאין דירחי אצלו כדאיחא כפ' כיסוי הדם (פז). והי"נ אמר ביבמות כפרק ארבעה אחין (גג.) כגון דאייתי שתי שקרות בשבת אתי ל"י זרות ושבת כהרי הדרי ואע"ג דבין השמשות דשבת קמן הי' ולא מתייבב אשבת לא אמרינן הווא"ל ואירחי בין השמשות אירחי כולי יומא מאיסורא דהאי שבת ע"כ כו' ומה שהביא רא"י מאין דירחי אצל מצות אין רא"י לפי שיש חילוק בין מצוה הנרחית ובין גוף הרחי דאין רחי במצות אלא בקדשים כי האדם הוא המחויב לעשות המצוה אם נרחית ממנו עתה לכשתראה המצוה לעשותה יעשנה כי האדם לא נחה מלעשותה אבל אם הי' האדם רחי כשעת חיוב המצוה נירחת ממנו לעולם ואין לה תשלומין לעולם אפי" כשיראה לעשותה כיון דכשעת חיוב נפטר ממנה עכ"ל. הרי מבואר דלא פליגי מהר"ם והרא"ש אלא אם רחיה דארם או רחיה דארם גרוע מרחיה דמצוה דאפי" אם נימא דהמצוה אין רחיה באדם יש רחיה אבל לומר דרחיה דארם עדיף מרחי" דמצוה מאן דכ"ר שמה. ונראה דהר"ם והרא"ש פליגי כסובן אחר לגמרי הרא"ש דפי" דרחיה דארם גרוע מרחיה דמצוה ואמרינן יש רחיה אעפ"י דמצוה אין רחיה משום דהתם גרוע האדם מפאת שהוא איננו חייב כלל באכילת והוא רק שאיננו דאוי לעשות המצוה אלא הוא פטור מן המצוה לגמרי כמו שחאו איננו אדם באותו שעה ואיננו נכנס בגדר נחה אלא בגדר שבאותו שעה הוא איננו אדם כלל וכזמן שעבר מצבו של קטנות לגבול של בר חיוב וגדול ונכנס לגבול של בן אדם מחויב לעשות מצוה ומעשים טובים עד כמה שירו מנעת ונעשה חייב בכל המצות ובפרט במצות אכילת וכיון דאכילת תשלומי דראשון הוא וכיון דלא הוה בר חיובא ביום ראשון לא שייך תשלומין ודמי דמי"ש הרא"ש (שם) מירי דהוה אחיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני דלא שייך כיה תשלומין למ"ד כולם תשלומין דראשון נינהו וכן לגר שנתגייר בין שני פסחים או קמן שהגדיל בין שני פסחים א"כא דר' נתן שאוסר כל שוקוק לראשון וקוק לשני וכל שאינו זקוק לראשון אינו זקוק לשני הילכך כסוג אדם כזה דירחי באמצע המצוה עדיף מירחי שבגוף האדם העושה המצוה כיון שהירחי שלו לא בתור אמצעי אלא בתור אדם כד חיוב ואם עד עכשיו איננו בר חיוב הוא כמו איננו אדם אלא קוף בעלמא חילכך בכתיב דראי דירחי האדם גרוע מירחי באמצעי המצוה המופרד מהאדם

מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה קסט

במצוה אחת שאין אמצעי של המצוה רק האדם לכך הוא העושה המצוה והוא האמצעי של המצוה ואין היא מוכשר עתה להיות אמצעי מפני איותה נקרה זמני בכה"ג איכא למימר דכיע מודים דאפי' כאמצעי מצוה הנפרד מהאדם יש דיהוי באדם שהוא כחור אמצעי להמצוה אין דיהוי דעיקר צד הספק אם יש דיהוי במצוה יצא ממה דמצינו דין דיהוי אצל קרבנות אם נאמר דכשם שנהגת אצל קרבנות דאם נדחית משנשחטה תו לא חדר הוי ה"ג במצוה כמי"ש רש"י בסוכה (ל"ג.) והתם האמצעי במצוה הקרבנות הוא הנפרד מהאדם המחויב בקרבן וראי' לזה הוא מדברי הרא"ש בעצמו שכתב בסוף תענית ס"ו ל' ענין תשעה כאב שחל כאחד כשבת כיון דאסור למיכר ולמשתוי ולא הוי לאבדולי בחד כשכא לא מבדיל בתרי בשכא דהא לא הוי בשעתיה לאבדולי ושפי איכא למימר דאפי' למ"ד מבדיל והולך כל השבת כולה הי"ט היכא דמוצאי שבת הויא לאבדולי אבל היכא דמוצאי שבת לא הוי ל' לא מבדיל כלל זמניה משום כל הראוי לכילה אין בילה מעכבת וכ"כ שאינו ראוי לכילה בילה מעכבת וכיוצא בזה מצא כתוב שבפעם אחת הי רבינו יהודה אונן ואכל כלל הברכה ולמחרתו כשכא מכות הקבורות אמרו לו תלמידיו למה אינך עושה הברכה הא אמרינן מעם מבדיל והשיב להם מאחר שהיה פטור אמש כשעת הברכה משום שהי' אונן גם עתה נמי פטור שכן מצינו בפ"ק דהגיגה (ט.) וחיגר כיום ראשון נתפשט כיום שני דכיון שנדרה ביום ראשון שוב אינו חייב בשני ולא דמי כולי האי דהתם גופו הוי דהוי דאונן פטור טבל המצוה ודמי לחיגר אבל הכא גופו מיחייב והזמן גורם שאין יכול להכביר וכשעכור הזמן יבדיל ע"ש. הרי מפורש יוצא מפי הרא"ש שמחלק בין דיהוי הגוף שהוא פטור מן המצוה לגמרי לדיחוי בגוף שהוא איננו פטור לגמרי אלא מקרה הוא שלא יכול לקיים את המצוה מאיזה סיבה צדדי אבל אין הסיבה פוטרת אותו לגמרי מן המצוה אלא מעכבת אותו מלקיים אותה. אי"כ כנידן רידן אם הקדים מע"ש לראשון דמעכב את הוידיי לא אמרינן דאפי' שאלה לא מהני משום כיון דאידחי אדחי דהא הכא הגוף לא אדחי כלל דהא הגוף איננו פטור מן המצוה גם עכשיו אם הי' הפרשה כסדר אי"כ עכוב הוידיי אינו מצד חסרון בגופו שהוא אמצעי למצוה אלא חסרון צדדי שהוא שינה את הסדר כאשר עבר הסיבה חוור להיות מחויב במצוה ומקיים אותה כמצותו ונראה דאפי' הי' דיהוי הגוף באופן שהוא פטור מן המצוה לגמרי כשעכור הפטור וישוב להיות מחויב בהמצוה ג"כ לא הוי דיהוי דעד כאן לא כתב הרא"ש דיהוי הגוף באופן שהוא פטור גרע מדיחוי כאמצעי למצוה אלא בזמן שעכשיו הוא תשלומין לראשון הילכך אמרינן כיון שכראשון הי' פטור לא שייך עכשיו לחייב טעם תשלומין כמו שאמר רבי נתן כל שזקוק לראשון זקוק לשני וכל שאינו זקוק לראשון אינו זקוק לשני ומה שרבינו מאיר ז"ל דרמה ענין אכילות בקמן שנתגדל שהוא דיהוי באדם לענין כמהו הרוח שהוא דיהוי כאמצעי המצוה היינו במוכן שמה שהאכילות דיושבין על שמועה קרובה שבעה ושלשים אינה מצוה בפני עצמה אלא משלים לאכילות שהי' לו לעשות מיד אחר הקבורה כשידע ואם לא ידע תקנו שיש לו תשלומין כל שלשים יום הילכך היכא ידע ולא נתחייב לא שייך ב"י תשלומין ע"ז הוכיח מכסחו הרוח דאם חור ונתגלה חייב לכסות והא התם ג"כ בסוף כאשר נתגלה תשלומין לראשון הוא דהיינו משעת שחימה שאז הי' ראוי לכסות ואו. הי' חל עליו המצוה ואחר שכסחו הרוח לא הי' אפשר לקיים המצוה ואחר שנתגלה אם לא הי' עליו משעת שחימה חייב לכסות לא הי' מחויב לכסות מעכשיו אפי' לאחר שנתגלה אי"כ חייב של עכשיו הוא רק תשלום לחיוב הראשון והא לאחר שכסחו הרוח פרתה החיוב מהאדם וככל זאת מחויב הוא לאחר שנתגלה ועבר הפטור וחורר וניעור

קע מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה

זיה בקמן שנתגרל אעפ"י דאכילות ענין תשלומין דראשון כאשר עבר הפטור מתחייב לקיים המצוה כמו שלא היה פטור מעולם ודעת הרא"ש דמחלק ומפריד בין הדבקים מ"ל כמיש הרשבי"א כחשוכה מ"י קי"ז: תמהת עוד על הרב רבינו משה ב"ן ז"ל שכתב בשם הרב בעל הלכות ז"ל בענין חשקה כאב שחל להיות כמוצאי שבת דכיון דלא יוכל לאברולי אכסא בשעתו תו לא מכירל כמוצאי חשקה כאב דהא אידחי לגמרי ואמרת מה בין זו לאותה שאמרו כפרק כסוי הדם כסחו הרוח פטור מלכסות ואם חזר ונתגלה חייב לכסות ואמר רב פפא ואת אומרת אין דחוי אצל מצות. דע כי בעיקר הענין יש מעמים אחרים שמוכחין כן שאין מכריזין על הכוס ואפי' לאותו מעם אינו קשה כלל דהתם כשעת שחיטה זו ראוי היה לכסות אלא שקדם הרוח וכסתו ולפיכך כשחזר ונתגלה חוזר הוא לראיותו והיובו משא"כ שנתגלה מעיקרו ולא נראה כלל לכוסו הישך כל שלא נתחייב ולא נראה כלל כובנו הקבוע לו שהוא מוצאי שבת שוב לא יראה ולא יתחייב שכבר נדחה עכ"ל דבריו הקדושים צריכין כיאור דהא כגמרי דסוכה (לג.) איתא בהרא"ה להיפך דטפי עריף דחוי מעיקרא מדיחוי שנראה ונדחה דהא איתא התם: דחוי מעיקרא דלא הוי דחוי תפשוט מינה אבל נראה ונדחה חוזר ונראה לא תפשוט מינה ע"ש. אך אם נימא דהחילוק של הרשבי"א לא כמובן של דחוי מעיקרא ונראה ונדחה אלא כמובן של תשלומין לראשון אחי שפיר דכמובן זה החילוק מורגש היטב דדין תשלומין חלין טפי כנראה ונדחה מנדחה מעיקרא דהא כנדרחה מעיקרא לא שייך תשלומין דהא מעולם לא נתחייב ולמה ישלם וכמובן זה מחלק הרא"ש בסוף מועד קטן בין דין אכילות לאחר שנתגרל מכיסוי הרוח ונתגלה וכסברה זו חולק על רבינו מאיר ז"ל. ולפי הנ"ל צריכין להבין הא דגמרי דסוכה (שם) בעי ר' ירמיה נקטם ראשו מעיז"ט ועלחה בו תמרה ב"ט מהו יש דחוי אצל מצות או לא ותפשוט ל"י מהא דתנן כו' ואמר רבה בר חנה ארי' ל"ש אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות כו' ואר"פ ז"א אין דחוי אצל מצות ע"ש. מאי ראי' דין דנקטם ראשו מדין כיסוי הדם הא בכיסוי הדם יש שני נמוקים לומר כו' אין דחוי א' משום דאם נימא יש דחוי למצוה תתכמל לנכרי משא"כ בנקטם ראשו אפי' אם נימא יש דחוי אפשר לקיים המצוה בהדם אחר לאפוקי במצות כיסוי אם נאמר יש דחוי במצות ככסו הרוח הרי המצוה תתכמל לגמרי ועוד מאי ראי' מכסו הרוח לענין נקטם ראשו הא ככסו הרוח שאני דאיכא למימר ב' כסברת הרשבי"א דשאני גכי כיסוי דבשעת שחיטה (ראוי) ח"ל לכסות אלא שקדם הרוח וכיסוהו ולפיכך כשחזר ונתגלה חוזר הוא לחיובו משא"כ בנקטם מעולם לא היה ראוי כלל ועוד צריכין להבין לאיזה צורך הביאה שם הגמרי הא דאמר רבה בר חנה ארי' ל"ש שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות הא אפי' בלא דברי רבה בר חנה נמי מצי שפיר לשאלו כי חזר ונתגלה חייב אמאי חייב לכסות הואיל ואידחי אידחי ואם נימא דכלא דברי ר' יוחנן הו"א דהא דתנן כסתו הרוח חייב לכסות הכוונה דחייב בעצמו לגלות ולכסות אי"כ למה הביא סוף דברי ר"י שאמר, אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות הא אפי' בלא סוף המאמר ג"כ יוכל שפיר להקשות על תחילת המאמר שאמר כחזר ונתגלה חייב אמאי חייב נימא הואיל ואידחי אידחי לכן נראה דעיקר גרוד הוא שם הא דלא חזר ונתגלה לענין הא דמוכיה. מכסו הרוח לענין הא דנקטם ראשו דמאחר דלא חזר ונתגלה פטור מלכסות יוצא מזה הדוש דעי' כסתו הרוח גורם להיות ככ"א שני מושגים בנושא אחד מושג א' דחוי אדם מושג ב' דחוי אמצעי המצוה, דכיון דאם לא חזר ונתגלה הוא פטור מלכסות הרי דחוי האדם האדם נדחה מלקיים המצוה מחמת שהקרימו לו הרוח ואעפ"י שכיד האדם לגלות ולקיים מצות

מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה קעא

כיסוי כחורה אבל כאשר הוא שם פטור הוא מלגלות כדי לכסות ובשעה שהרם מכוסה ע"י הרות כקמן שנולד דמי הוא בענין דין תיוב כרם וזו וכן הרם עצמו שהם אמצעי להמצות נדחה מלהיות דם שמחויב לכסותם ונעשה הרם כרם מכה א"כ לאחר שנחגלה אם נאמר יש דיהוי במצות בנוגע להרם עצמו בתור אמצעי להמצות א"כ השאר הרם בערך שמקדם בשעה שהי' מכוסה וכרם מכה יחשב גם לאחר שנחגלה וממילא לא יהי' על האדם שום חיוב מצוה לכסות ולא שייך לומר המכרה אם נאמר יש דיהוי תחבטל המצוה לגמרי כיון דאם יש דיהוי אין שום חוב מצוה הל' עליו כלל ואין מה להחבטל ולא דמי לדיחוי, אדם באופן שהוא מחויב אלא סיבה צדדית מעכב כירו מלעשות כגון חדרלה כמוצאי שבת שחל בתשעה באב שהוא מחויב להכריז על חכום ותשעה באב מעכב כירו לקיים או בענין וירוי המעשר אם יש לו מאלה אשר הפריש כסדר וחייב עליהם כוידוי אלא שהי' לו ג"כ תרומות ומעשרות ששינה את הסדר ומחמת שינוי הסדר כחלק המתנות מעכב לקיים המצוה ג"כ במתנות המופרשים כסדר אבל הארם אף רגע לא יצא מחוב וכאשר עבר העכוב כגון מוצאי תשעה באב או לאחר ששואל על הפרשה שלא על הסדר אם נאמר יש דיהוי תחבטל המצוה לגמרי וכמה ישלם את חובו משא"כ ככיסוי הרם כיון דאם לא חזר ונתגלה פטור אם נאמר יש דיהוי במצות לא הדיחוי מבטל המצוה אלא ספאת הדיחוי לא מחתיב במצות כיסוי והא דטרמה הגמרא דין דנקטם ראשו לדין כסחו הרוח לענין יש דיהוי או אין דיהוי היינו משום המושג שיש ככיסוי הרם סוג דיהוי שהוא דיהוי של הרם בתור אמצעי למצוה שנדרתה מחמת כסחו הרוח ובשכיל חלק דיהוי משום אמצעי למצוה שנמצא ברם שכסחו הרוח מרמה השני דיהויים להדרי דיהוי דנקטם ראשו לדיחוי רכסחו הרוח דשניהם מסוג אחד דהיינו דיהוי באמצעי דמצוה ואפשר דמטעם זה כיון דכלא חזר ונתגלה פטור א"כ מיד שכסחו הרוח נעשה הרם כרם מכה ורם מכה דיהוי מעיקרא הוא גם הרם שכסחו הרוח דין דיהוי מעיקרא יש לו הי"כך שפיר מרמה השני דיהויים להדרי ומה שמחלק הרשב"א בין הברלה כמוצאי תשעה באב לכסחו הרוח ובכסחו הרוח מאחר דבשעת שחיטה ראוי הי' לכסות אלא שקדם הרוח וכיסחו לפיכך כשהזר ונתגלה חוזר הוא לתיובו היינו מצד החלק הדיחוי של האדם שנדרתה כלל שכסחו הרוח וכל זמן שלא חזר ונתגלה פטור הוא מלכסות הרי גוף האדם דיהוי הוא ודיחוי כהארם לא נעשה משום סיבת עצמו דלא נעשה בו שום שינוי אלא מסיבת מקרה שקרה באמצעי המצוה והארם הי' קודם שכסחו הרוח מחויב לכסות ולא כיסה לא הוא בעצמו ולא אחר כן חיוב וכיון דהי' מחויב ולא עשה הרי הוא מחויב בכל הדרגות הראשונה לקיים המצוה בתור תשלום מזמן שלפני שכסחו הרוח וחוזר לתיובו הראשון אם הדיחוי שחל על הרם עצמו ספאת שכסחו הרות תעבור אחרי שתתגלה אם נימא דאין דיהוי במצות הרי תרם לא נשתנה כלל אף רגע ואפי' בזמן שהיתה מכוסה נשאר הרם כחזקתה כי מאותו רגע שתתגלה תייבין לכסותם ויש להביא דאי' לדברי הרשב"א דלא אמרינן יש דיהוי באדם במקום שיש בו משום תשלומין מהא דאיתא בחגיגה (ט.) : ר' יוחנן אמר תשלומין לראשון וריא אמר תשלומין ול"זי מאי בינייהו אריז חוגר כיום ראשון ונתפשט כיום שני איכא בינייהו ע"ש. למה לא אמר פשוט כראשון וחוגר בשני ובשלישי נתפשט איכא בינייהו ר"י אמר תשלומין לראשון יש דיהוי וכיון דאידחי אידחי וריא אמר תשלומין ול"זי לא אמרינן כיון דאידחי אידחי דאק"ג דלא חזי בשני ושלישי דכל יומא מצוה בפ"ע הוא ע"ש וכתום ד"ה כיון ע"ש, ולכסבת הרשב"א אחי שפיר דאפי' לרי' נמי אעינן דלא חזי בשני חזי בשלישי ולא אמרינן כיון דאידחי אידחי כיון דיהוי כראשון בשלישי חוזר

קצב מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה

לחובו הראשון וחיוב משום תשלומין ודמי לכסחו הרוח וחזר ונתגלה דחיוב לכסות ולא אמרינן הא דבאמצע נרחה כיון דאירחי אירחי, והנה אם הפריש מבכיו עפי הסדר ונתחייב בוירו ווא"כ נהמרז אצלו כרי חדש והפריש שלא עפי הסדר ואח"כ שאל על הפרשתו אפי' אם נימא דהפרשה שלא עפי הסדר פומר ומפקיע ממנו מצות וירוי כיון דאח"כ שואל על הפרשה שלא עפי הסדר אפי' אם ה' באופן שלא ה' נעקר הפרשה מעיקרא כגון הפרה גיב ה' חיוב בוירו ודמי לפשוט כיום ראשון וחגיגה בשני ונתפשט בשלישי ולכסחו הרוח וחזר ונתגלה אם הכל נעשה מיזיט ראשון של פסח עד יומי האחרון בזמן שהל עליו מצות וירוי ואפי' אם לא ה' אלא חכרי שהפריש שלא עפי הסדר ואח"כ שאל וחזר והפריש בסדר יוכל להתורות דרין וירוי אפי' אם לא הפריש בראשון ומפריש בשני או לא הפריש בשני והפריש בשלישי וכן עד ערו"מ אחרון של פסח ככל' יום מימי הפסח זמן של הפרשה ולא בתוך תשלומין אלא בתוך חיוב בפ"ע ודמי לחיגה כיום ראשון ונתפשט כיום שני לרי"א שחיוב כחגיגה משום דלאו תשלומין לראשון אלא תשלומין זליז כראיתא כחגיגה (שם) ודמי לגר שנתגייר בין שני פסחים או קמן שהגידל בין שני פסחים לרבי בפסחים (צ"ג) דסבר דחיוב לעשות פסח שני רשני רגל בפ"ע וכגון דאיתו שני שערות כשבת ביבמות (ג) דלא אמרינן הואיל ואירחי בין השמשות ואירחי כולו יומא דכל רגע של יום השבת הוא איסור בפ"ע ולא תשלומין לבין השמשות ועוד יש להאריך בענין זה הרכה בדברי המ"ז וירי סי' שצ"ז ס"ק ב' ובסי' שמי"א ס"ק ה' ולעיקר קצרות ועיין בפרי הארץ ח"ג הלכות או"ח סי' א' וע"ד אם הפריש כהלכתו ואח"כ נשאל על התרומה או המעשר אם נימא דאנלמ"פ שעבר בהלאו דלא חאחר דהא חכם עוקר הנדר מעיקרו וא"כ נעשה חולין למפרע או דנימא דמי"ב בשעתו עשה כהוגן ויכול להתורות האה"ש מסתפק בזה והעיר להוכיח דאינו עובר מהא דפריך הגמ' בעירובין (:) ובנדרים (יט) מתרומה דאפשר בשאלה ע"ש ואם עובר בכח"ג משום הקדמה מעשר לתרומה אסור לשאל ע"ש ולענין נראה דכח"ג איננו עובר כלל רכשעת הפרשה כתורה עשה כלי שום הקדמה ואם יש לו איות צורך לשאל ולכמ"ל את ההפרשה הראשונה ומחייב להפריש פעם שני הכל כתורה עשה הפרשה ראשונה עשה כמצווה ואח"כ שנשאל על הפרשה ומפריש פעם שנית גיב כתורה עשה ולא עבר כלום דכח"ג כתב הח"ס ב"ד סי' ש"ך לענין הברכה שמברך על הפרשת תומיע ואח"כ שאל וביטל ההפרשה למפרע דאין כאן חשש ברכה לבטלה למפרע כי אין כאן ברכה לבטלה ושפיר עשה ואמר אשר קדשנו במצותיו וציונו דכך ציונו להפריש ויחול עליו שם תרומה ונשאר לנו עוד זכות לשאל ולהפריש מחדש ע"ש והי"נ כך הוא ולא דמי להא דצריכין תפילין ומזוזות לכתוב אותן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן בין שהקדים וכתב פרישה המאוחרת לתמוקדמת בין שכתב התיבות או האותיות שלא כסדרן פסול או להי"א בשם אפי' בס"ח אין חילוק בין נכתב שלא כסדרן מתחלה בשעת הכתיבה או בנתקלקל איות אות שצריכין לכתוב לו מחדש פסול משום שלא כסדרן היינו משום דחתם ע"י הסדרן האות או התיבה נפסל כל המזוזות או הפרשה ועכשיו ככתיבת המחוסר מכשירין שפרש את כל המזוזות נעשה כמו שעכשיו כותבין כל המזוזות לא רק האות או התיבה שפרש מצריכין לכתוב מחדש כל האותיות הכתובות אחר האות המחוסר תיקן משאי"כ לענין הקדמת המעשר אם הופרש כסדרן ואח"כ נתקלקל אחד מהן או התרומה או המעשר ראשון לא נכתבול שאר הפרשות אין בה חשש שלש כסדרן ונדאה וירוי אינו יכול להתורות כ"ז שלא מפריש כרי אחר בסדר דעל' זו שנשאל נהי דלא עבר בכח"ג על הלאו דלא חאחר אבל עכ"פ אינו יכול

מקורות מקור שמונה ועשרים הברכה קעג

לומר ככל מצותך דהא לא קיים דין הפרשה כמצווה וכן מ"ש הגאון האדר"ת זצ"ל
בקונטרס דבר א"תו לענין אם עבר ושכ בתשובה כראוי ו"ל דאף דלענין סומה לא מהני
שיקרא מניקה מעון כמ"ש הסל"מ פ"א מה' סומה ח"ט שאינו ראוי שיעשה השי"ת נה
ע"ל שיבדקו המים את אשתו אבל לענין וירוי ו"ל ריכול לומר עשיתו כא"צ כיון דשב
ורפא לו: הרי קיים מצותו יח' והרי גם לענין לחזור מעורכי המלחמה מהני תשובה ע"ש גר"א
דהשוכה לא מספיק לענין להתחייב בוידוי כ"א ה' לו כרי אתר והפריש הכל כרין או מועיל מה
שעיות בהפרשה של כרי אחרת דהתשובה מועיל שיכול לומר לא עברתי ממצותך אבל אינו
מועיל שיכול לומר ככל מצותך אשר צויתני דסוף סוף לא קיים המצות הכתובה שבפרשה
כמצווה עפ"י התורה אם כו"ט ראשון של פסח ה' קטן ובתהומ"פ נהגדל והפריש כרי שלו
וקיים מצות כיעור כרין מתודה ביו"ט אחרון של פסח ולא אמרינן כיון דאדתי אדתי כמ"ש
לעיל דאין דיחוי כאדם וכי' ולפי"מ"ש המחבר ס"ל של"א סוף נ"ד שבפרשין מתלוש על המחוכר
לאחר שיתלוש והתרומוות ומעשרות תשאר קיים עד אחר התלוישה ע"ש. אי"כ יש לומר במקרה
שהתרומה נקבט ונכלה והמעשרות נשאר קיים ואז עליו להפריש תרומה מחדש אם ככה"ג
נקרא מקדים נקבט לתרומה ואם נרכב המעש"ד והמע"ש קיים וצריך לחזור ולהפריש
מעש"ד ותחי' מע"ש קודם אם מעכב את הירדוי תליא ג"כ אם יש לו כרי אחר להפריש
בסדר אין מעכב את הירדוי כיון דאונס הוא ואונס רחמנא פטריה אבל האונס לא יכול
אלא לפטור אבל לא יכול להחשב כמו שקיים כרין כמו שאמר ר"י בירושלמי דקידושין
פ' האומר אונס כמאן דלא עביר ע"ש. ועיין בש"ך ח"ט סי' כ"א ס"ק ג' ע"ש. ובתרגום
יונתן על הפסוק מלאתך ודמעך לא תאחר מתרגם: בכורי פירך ובעור חמר נעוד לא
חשהי על זמניהן מן לא סקותהון לאחר שכונתי ע"ש. משמע דלא ס"פ הלאו דלא תאחר
לענין המקדים תרומה לבכורים כו' ומ"ש לעיל אה דברוי הספדי: על הפסוק אשר צויתני
לא נתחייב למי שאינו ראוי איכא למימר כוונתו עפ"י הספדי שהכא"ל לעיל על הפסוק
ונתן לבתן עצמו ולעיל באינו באופנים שונים וזהו ג"כ כוונת הספדי כאן ולענין
דמאי אם הקדים מע"ש למע"ד אינו מעכב את הירדוי דיתא במשנה ד' פ"א דמבאי:
הא הקדים מע"ש דראשון אין בכך כלום. וכתב רבינו בפ"י המשניות (שם) זו"ל: משאיכ
כודאי ר"ל כבכל האמיתו אם הוציא מע"ש קודם מע"ד הוא עובר בל"ת ואינו יכול להתחנות
זה מותר בדמאי ע"ש ובפ"י מהר"י במ"צ כתב זו"ל: גרסינן אם הקדים משמע כשעבר
הא לכתחלה לא אטר ר' יוחנן מותר להקדים שני לראשון בדמאי ר' יעקב בשם ר' בן
לוי לא יעשה ואם עשה עשוי עכ"ל. הרי כהדיא דלענין לכתחלה פלוגתא דאבוטראים הוא
בירושלמי ואפ"י למ"ד דלכתחלה לא יעשה אם עשה מה שעשה עשוי ואינו מעכב את
הירדוי ורבינו פסק כה' מעש"ד פ"ט היו כרי יוחנן דמותר לכתחלה דכתב זו"ל: ומותר
להפריש מע"ש קודם הראשון בדמאי ע"ש. והא דנקט במתניתין בלשון דיעבר לומר דדוקא
בדמאי אינו מעכב את הירדוי הא כודאי מעכב את הירדוי ולענין קביעת מקום למע"ש
קודם למע"ד משמע מהירושלמי שם דאפ"י כודאי אינו מעכב הירדוי דיתא בירושלמי
שם זו"ל: מהו ליקבע שני במקום ראשון רבי יוסי בן שאול אייתי ליה אריסי פירי א"ל
צא וקבע שני וחזר ואמר ל"י צא וקבע ראשון עכ"ל הרי משמע דקביעת מקום מותר
להקדים אפ"י כודאי דהא דאייתי ל"י אריסי פירי ודאי טבל ה"י וכן ס"ל למראה הפנים
שם שכתב מטעמא דפסק רבינו כד' יוחנן בדמאי מותר לכתחלה להקדים הפרשת מע"ש
למע"ד ולא כריכ"ל דאוסר לכתחלה משום דלמד ממסקנת חסוגיא כרין דמותר לקבוע חשני
קודם הראשון אפ"י כודאי כרפשיט ל"י לבקן סהאי עוכרא דר' יוסי בן שאול ובמע"ש של

קֶדַּת מְקוֹרוֹת מְקוֹר שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים הַבְּרָכָה

ודאי איירי כדקאמר אייתי ל"י אריסיה פירי וזהו ספירותיו של ר' יוסי בן שאול וא"ל צא וקבע וכי' והשתא מודעי בודאי לקבוע להשני קודם הראשון אי"כ ש"מ דברמאי ס"ל לסתמא דתלמודא דמותר אף להפריש להשני קודם הראשון דאי לא תימא הכי מה בין ודאי לדמאי אי אמרינן דבשניהם אסור להפריש לכתחלה ולקבוע מותר ע"ש. ומה שהוכיח דברמאי מותר לכתחילה להקדים הפרשת מע"ש למע"ר משום דאי לא תימא הכי מה בין ודאי לדמאי אינו מוכן דהא בלא"ה הילוך גדול יש ביניהם לענין מעכב את הוידוי דברמאי אפי' אם נימא דאסור לכתחילה להקדים כדועבד אם הקדים כיון דאינו עובר בלאו אינו מעכב את הוידוי משא"כ בודאי כיון דעובר בלאו מעכב את הוידוי אך כל המפרשים מפרשים להירושלמי בכוננות אחרות ואין ראי' משם לענין היתר קביעת מקום שלא כסדר בודאי ובפנים מאירות על הירושלמי מביא דברי הירושלמי פ"ו היו ברמאי דאמר ריב"ר על הראשונה עובר בעשה ועל השנייה בעשה ול"ה על הראשונה עובר בעשה שקבע שני שמות כאחד ועל השנייה בעשה ול"ה שקבעו ב' שמות כאחד ושהקדים שני שבראשונה לראשון שבשניה ע"ש ואע"ג דלפ"ז איכא להוכיח דגם ברמאי איכא אסור אפי' הקדמת מע"ש לראשון בקביעת מקום דהא התם ברמאי מיירי וכמ"ש התוס' בתמורה (ד). בד"ה היו לפנינו כו' ע"ש אך לפ"ז בלא"ה תקשה איך אמרינן התם עלה ר"א אמר לוקה הא דמאי אינו אלא דרבנן כבר הרגיש בזה בהגהות מספר חק נתן על תמורה (שם) ותירץ דה"ק אי הוה ענין זה בודאי הי' לוקה ע"ש. סוף סוף מבואר דאפי' להגמ"ר דתמורה ס"ל דלכתחילה אסור הקדמת מע"ש למע"ר אפי' ברמאי ואפי' רק קביעת מקום ומוכת כמ"ד דלכתחילה אסור הקדמת מע"ש למע"ר אפי' ברמאי ואין פסק רבינו דלכתחילה מותר ברמאי אולם מפ"ז מה' מעשר ה"ג מוכח דרבינו ס"ל דקביעת מקום להקדים אפי' בודאי מ"ש וז"ל: ויש לארם לקבוע מע"ש ופודרו ועושהו מעשר ראשון על אותן הפירות או תרומת מעשר למקום אחר עכ"ל והא התם בודאי מיירי אי"כ מותר לכתחילה לעשות כך הא מקיים מע"ש למע"ר אבל אם נימא דקביעת מקום לכד ליכא משום מקדימים אתי שפיר וכיון דקביעת מקום מותר לכתחילה אפי' בודאי הילכך ברמאי מותר אפי' הקדמה בהפרשה לכתחילה והילכך ר' יוחנן בעצמו אמר שני הדינים הללו להתיר לכתחילה הקדמה בקביעת מקום אפי' בודאי והוא אמר ג"כ היתר לכתחילה הקדמה בהפרשה ברמאי ורבינו דפסק דבודאי מותר לכתחילה הקדמה בקביעת מקום הילכך פסק בפ"ז מה' מעשר דברמאי מותר הקדמה אפי' לכתחילה ואפי' בהפרשה.

מְקוֹר תְּשֵׁה וְעֶשְׂרִים

כמו נשרף מכלו כו' שהרי לא הפריש מתנות ולא נתן כו' ונראה דהא דהצריך רבינו לכתוב דעכוב דנשרף בא מכת שני מעטים א' שהרי לא הפריש מתנות ב' ולא נתן לבעליהם דהרמב"ם למעמיה דס"ל דכלשון בערתי נכלל חובת הפרשה כמו שהבאתי לעיל ולקמן בעזה"ה דס"ל לרבינו הרמב"ם דלבעור יש שני מובנים א' הפרשה כמו שהבאנו בשם הרגום יהונתן ב' כיעור מן העולם והילכך כתב כאן בנשרף דנתבטל המצוה דבערתי בשני המובנים ומה שצריך רבינו לכתוב הטעם דלא נתן לבעליהם הא מוכן מאיליו כיון דנשרף ולא הפריש איך מצי ליתן ונראה דקמ"ל בזה דאע"ג דעיקר מן המעכבים את הוידוי אינו אלא בכורים נ"ר מע"ש ולא כשאר המתנות כדכתבנו לעיל וכיון דנשרף בשעת הביעור דסוף סוף עתיד להשרף לאהר הפרשה הילכך גם קודם הפרשה שנשרף

מקורות מקור תשעה ועשרים הברכה קעה

שנשרף נעשה כמו שהפריש וא"ח כשעת הכיעור ביעור לגמרי ואינו מעכב את הוידוי מ"מ אינו יכול להתורות דהא איכא נמי מתנות שביעוד שלהן לאו שריפה הוא אלא נתינה לבעליהם וכיון שנשרף אינו יכול לקיים מצות נתינה ואעפ"י דשאר מתנות נמי אין נתינתן מעכב היינו דוקא אם לכה"פ כשעת הפרשה ה"י ראוי לנתינת רכל הראוי לבי"ה אין בילה מעכבת לאפוקי בנשרף קודם הפרשה דאינו ראוי לנתינה ככלל גם מחמת שאר המתנות איכא עיכוב והנה בירושלמי פ"ה ממע"ש (שם) איחא זוז"י: א"ר יונה זאת אומרת נשרף מיכלו אינו יכול להתורות עכ"ל ורבו כזה פירושים שונים הפני משה מפרש דמתניתין קאי מדרר"ש ככל מצותך שאם הקדים מע"ש לראשון שאינו יכול להתורות א"כ ש"מ שאם נשרף מכלו אינו יכול להתורות שהרי זה לא הפריש כלל להמעשרות ולא קיים מצות הפרשתן וקמ"ל שאעפ"י שזה אנוס הוא בענין המעשרות ושאר המתנות נתן כגון לקט שכחה ופאה מי"מ אינו יכול להתורות שהרי אינו יכול להתורות ולומר נתתי ללוי כו' ע"ש. דבריו לא ברורים דפתח לאו כו"ח דין נשרף מדין המקדים מע"ש לראשון דאינו יכול להתורות דלא הו"י ככל מצותך ומסיים הטעם דאין יכול להתורות משום דאינו יכול לומר נתתי ללוי וכאמת נ"מ גדולה יש בין המעשים הללו לענין אם יש לו כרי אחר כשעת הביעור וקיים בה הפרשה בסדר ונתינה לבעליהם כדן אם מטעם ככל מצותך לא מהני החיקון של כרי השני דהא עכ"פ בכרי אשר נשרף לא הפריש ולא עשה כמצותו ואם מטעם דלא יכול לומר נתתי ללוי מהני החיקון של כרי השני דהא שפיר יכול לומר נתתי ללוי מכרי השני ועוד דאם נשרף אין לו דין המקדים דהא אנוס הוא ואינם רחמנא פטרי' ואפי' בהמקדים באנוס באופן שכבנו לע"ז במקור הקודם נמי מהני אם יש לו כרי אחר דמחמת שעכב שלא הפריש אינו מעכב דהא אנוס הוא ומחמת שלא יכול לומר נתתי ללוי הא יכול לומר על הכרי השני ומ"ש הש"ך ביד מ'י' שלי"א ס'ק קס"ה: ואם לא קיים כסדר או שנשרף א' מהם הרי לא קיימם כולם והי' משקר לפניו יתברך וכתוב דוכר שקרים לא יכון עכ"ל והוא לא מדבר בענין עכוב להתורות לגמרי אלא רק שלא יאמר שנתן גם המחנה שלא נתן אבל יכול להתורות על המתנות שנתן ואם ה"י לו כרי אחר שקיים הכל יכול להתורות על הכל והרר"ז כתב כאן על דברי רבינו בדיון נשרף זוז"ל ירושלמי עלה דמתניתין נתתו ללוי מכאן שאין מעשר לכהונה אמר רבי יונה זאת אומרת נשרף מכלו אינו יכול להתורות ע"כ ע"ש. משמע שהוא מפרש הא דאמר ר"י ז"א קאי על דברי הירושלמי מכאן שאין מעשר לכהונה ולא על המשנה דהמקדים כמו שמפרש הפ"מ משמע דס"ל דעיקר דברי ר' יונה נסמך על הא דנתתו ללוי לכאורה הלימוד הזה רחוק הוא דמה ענין נשרף מכלו לנתינת מעשר לכהונה ואפשר לקרובם באופן זה דמאחר דילפינן מנתתו ללוי דאין מעשר לכהונה ע"ז סמך יוחנן כח"ג להעביר וידוי מעשר והיינו משום כיוון שהיו נותנין מע"ד לכהנים ואם רצו ליתן ללוי לא יכלו נעשה כמו אינו ראוי לקיים נתתו ללוי והז"ל כמו אינו ראוי לבי"ה בילה מעכבת והילכך מצינו למילף מזה דאם נשרף מכלו דהז"ל אינו ראוי להפריש ולא לתת ללוי מעכב את הוידוי וכביאור הגר"א על הירושלמי כתוב ביאור על דברי הירושלמי הנ"ל: זאת אומרת נשרף מכלו אין יכול להתורות פ"י דרייק מר"אמר הלכך והשכחה והפיאה אף שאין מעכבין את הוידוי והא דר"א הא דלקט אין מעכב היינו שלא בא בכלל לקט דאם בא לכלל לקט ולא נתן וראי מעכב מכל מצותך דהמצות שבפרשה וראי מעכב אלא וראי כשלא בא לכלל לקט ומיניה הא דקתני דמעשרות ותרומה מעכבין היינו אף שלא הגיעו דהיינו שנשרף מכלו נמי מעכב עכ"ל. הפ"י הזה לא יעלה יפה לפי דברי הגר"א עצמו בשנות אליהו כפ"ה ממע"ש וכפ"ב דכורים שכתב דכולם אין מעכבים חוץ ממע"ש ונ"ד אפי'

קעו מקורות מקור תשעה ועשרים הברכה

נשרף ע"ש ליכא לפרש דברי ר' יונה כמו שמפרש הגר"א בביאורו על הירושלמי וכבר הכאחי לעיר דברי הגר"א כל המקומות הנ"ל ומה שמותרים זא"ז ובמלאכת שלמה (שם משנה י') כתב וז"ל: דהא אמרינן בירושלמי זאת אומרים שאם נשרף טבלו אסור כגון שהפריש מעשר שני ולא הספיק להפריש מעשר עני עד שנשרף אינו יכול להתודות דהא מתודה שהפרישו ע"ש, משמע דבנשרף אפי' מעשר עני מעכב כלומר אם הפריש הכל ולא נשאר אלא מעשר עני שלא הפריש ונשרף אינו יכול להתודות מטעם כ"ל שאינו ראוי לבילה מעכב ובמתנת חינוך כתב דמיש הרמב"ם נשרף טבלו א"י להתודות צ"ל שנשרף טבלו בכל הג' שני' וא"י מה משמעני אם לא נתן כלל איך יכול להתודות וגם למה נקט נשרף טבלו אפי' אם הפריש והמתנות נשרפו א"כ לא נתנו לבעליהם ואיך יתורה גם נתתי וכו' וגם צ"ע אם בשעת הביעור נשרף המע"ש בעצמו מ"ל נשרף בעצמו או ששרפו הוא או אפשר דצריך לקיים המצוה בידים כמו שנאמר בערתי כו' ע"ש. ולפמ"ש לכאור דברי רבינו אין מקום לכל הדקדוקים של המנ"ה. ראיתי בקונטרס דבר א"תו להגאון אדר"ח זצ"ל שכתב להסתפק בשנוכר שיש לו טבלים ממורחים כיום טוב האחרון וא"א לו להפריש ב"מ לקיים מצות ביעור משום י"ט איך יעשה ע"ש. לכאורה נראה דזה לא עדיף מנשרף טבלו דביו"ט אינו ראוי להפרשה ולא לנתנה וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת ואם ה' לו כרו אחר שהפריש וקיים מצות ביעור נראה דכרו ששכב גרוע מנשרף דנשרף אנוס הוא ורחמנא פטרי' ויכול לומר עשיתי ככל מצותך מחמת הכרו שקיים בו מצות ביעור אבל שכח לאו אנוס הוא ויש לו עבירה שעקר על מה שכתוב ב' הירדו והדבר א"תו מצינו שתי עצות א' לדעת ה' מנוח שבשעה"מ פ"ח מוצ"ב דס"ל דהפקר מהני אפי' הפקיר אחר שנגמר מלאכתו, א"כ יכול להפקיר ולפטור מלהפריש ב' לדעת תהר"י רפ"ה דברכות שמוטר לערב אח"י תכן ומוץ כדי לפוטרו מן המעשרות ע"ש. ג"ל לא עדיף מנשרף ומה ירויה אם יעשה כעצות הנ"ל לא ירויה אלא אם יש לו כרו אחר וקיים מצות ביעור על ידו ודנין אותם כדון נשרף לגמרי דהא החיוב נפקע אלא נראה דהני עצות הנ"ל ליתא דעצתו לערב הדגן בתבן לר"י להלכה א"א ונראה דבבבלי מחולק עם הירושלמי בזה דהמאמר דר' הושעיא בירושלמי נאמר בנוסח כזה: מרבה ארס דגן בתבן ומערים עליו לפוטרו מן המעשרות ובבבלי המאמר דר' הושעיא נאמר בנוסח אחר: מערים ארס על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כו' א"כ פליגי הבבלי והירושלמי בזה אם מהני לערב דגן בתבן לפטור מן המעשר או לא והבבלי מ"ל אליבא ד"ד הושעיא דלא מהני וכיון דכל היכי דפליגי הבבלי והירושלמי הלכה כהבבלי בעינן לפסוק כהבבלי ועוד דכל היכא דמצינו להשוות הירושלמי והבבלי מחוייבים להשוות ברכת הדא"ש בכתובות וכאן אפשר להשוות ולפרש מ"ש הירושלמי בלשון מרבה כמו מערבב ושני המאמרים לכוננה אחת מכוונים כמו שפרש הפני משה שם וכן מפרש הבבלי ספר חרדים ע"ש ועיין בגליון הש"ס שם ועוד אם נפרש כוונת הירושלמי כמו שהבין רבינו יונה ג"כ לא דמי לענין דירן דהתם מיירי בדגן שנתמרה ונגמר מלאכתו אבל קודם ראיית פני הבית דעוד לא נתחייב מה"ת או מהני לערב הדגן בתבן ולהכניס כך מערב בתוך הבית ואח"כ אם יפריש הדגן מהתבן לא יתחייב במעשר מה"ת וכמו שאמר מרבה ארס דגן בתבן ומערים עליו לפוטרו מן המעשרות והאי מערים הוא כרו שלא יחייב הכנסתו לבית במעשר מה"ת דנעשה כמו שהכניס בפנים הכית קודם גמרי מלאכה משא"כ לאחר שנגמר מלאכתו והכניס לבית ונתחייב במעשר מה"ת גם לר' יונה לא מהני לבטל את החיוב ע"י שמרבה דגן בתבן לפטור מן המעשר אלא יש לו דין תערוכות מכל בתוך דבר המותר ודנין ע"ז בכל פרטי דיני תערוכות איסור טבל וגם

מקורות מקור תשעה ועשרים הברכה קעז

לכתחילה אסור משום אין מכמלין איסור לכתחלה והעצה להפקיר אחר שכבר שנתחייב אייא למעשה דגם הרי' מנוח איננו מחליט כי הפקר מהני אפי' לאחר שנגמר מלאכתו ונתחייב מהית' אלא הוא מתוך הא דאתרוג של מכל' לסי' דבעינן דין היתר אכילה אינו יוצא אמאי הא יכול להפקיר דבכל אופן לא מהני או משום דלאחר שנתחייב לא מהני הפקר או משום דזוכה בעצמו אבל להלכה כעצם הענין אם מהני הפקר לאחר שנתחייב לא מחליט ולהיפך בהר"ש פ"ג דמע"ש מ"ו שכתב דגירסא דהוספתא עיקר יוצא דלכ"ע אפי' לבי"ה לא מהני הפקר לאחר שנתמרח ונתחייב ע"ש וכן מהר"ם חלאוה בפסחים (ל"ה): כתב בהדיא דלא מהני ע"ש וכן מ"ל התוס' ב"ם (פה.) ד"ה תבואות ע"ש והשער המלך (שם) מוכיח מהרבה סוגיות דהפקר לאחר שנתחייב לא מהני ע"ש ואנחנו ביארנו במקום אחר מה שיש להסתפק אם פעולת ההפקר להפקיע או רק להכריח ולא להפקיע החילוק שיש ביניהם לענין אם נאמר דהפקר מועיל רק להכריח ולא להפקיע לא מהני הפקר לפטור מן המעשר אך ורק קודם שהגיע לידי חיוב מעשרות דהיינו קודם שנגמר מלאכתו אם הפקר א"כ הפקר מכריח את החיוב שלא יבא ויצא על התבואות או על הפירות חיוב מעשרות אי"כ פעולתו רק לסגור מן החיוב שלא יכנס אבל אם כבר הגיע לידי חיוב אין ההפקר יכול להפקיע מהחיוב שהוא כבר נתחייב ואם נימא דהפקר מפקיע מהני הפקר אפי' בהגיע כבר החיוב והנה גם הקדש פוטר ממעשר ואין ספק אם רק מכריח או אפי' מפקיע דשם ודאי אינו אלא מכריח ולא מפקיע דהא בפ"ד דפאה מ"ח ופ"ג דחלה מ"ד תנן כיוצא בו המקדש פירוהו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין בו' הקדישן עד שלא נגמרו וגמרו הגובר ואח"כ פדאן פטורים בו' ע"ש ועיין ברמב"ם פ"ג מ"ה מעשר דין כ"ה ע"ש הרי בהקדש כרוז שמכריח ולא מפקיע דהא אם הקדישו עד שלא נגמרו מלאכתן ופדאן ונגמרו מלאכתן כידו חייב בתומיע וכדאיתא בספרי וכל תרומה כלל קדשי בני ישראל ר' יהודא אומר בא הכתוב על מקדיש עד שלא מירח שהוא פטור או עד משימרח ת"ל ראשית דנגך ע"ש ובהפקר אינו כן דהא ק"ל דאפי' אם נגמרה מלאכתן כידו אחר שזכה בתן הם פטורין כדק"ל הספקיר כרמו והשכים בכרך וזכה בו ובצרו פטור מן המעשרות כדרדשינן בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש לו חלק ונחלה עמך שידו וידך שוים עיין בתוס' נדרים (מד.) ובין (ס"ט) תוס' ד"ה כל שלקטו וכדאמרין בשבת (סח.) נשמר למעוטי הפקר ע"ש. ועיין בר"ן נדרים (שם) וכדתנן פאה פ"א מ"ד: כל שהוא אוכל' ונשמר ע"ש. אך מ"ם לא בעינן לסימור ריש כח להפקר גם להפקיע דהא דגמר מלאכה נעשה אחר שזכה ובכ"ז פטור הוא מלעשר לא משום הפקעה הוא אלא משום הברחה הוא דמאחר שהיה ההפקר קודם גמר ועדיין לא הגיע לידי חיוב ונעשה מעשה הפטור מלעשר אפי' אם יעשה גמר מלאכה אחר שזכה בפטורו הוא עומד ולא דמי להקדש שהקדיש קודם גמר מלאכה ופדה ואח"כ נגמר מלאכתו דאינו פומר משום הפטור ההקדש לאו פטור גמור דלאו הפירות פטורים אלא בעל הפירות פטור ממעשר דהיינו ההקדש פטור מלעשר הילכך כשפדה קודם גמ"ם והגמר מלאכה נעשה כרשות מי שחייב כמעשר חוזר וניעור הפירות לחיוב העצמי שהי' לתפירות כתנאי שככל עת שיגמר מלאכתו ויראו פני הכית יחול חיוב המעשר אי"כ החיוב בהנאי הי' לתפירות גם קודם גמר מלאכה ובשעה שהוא גומר מלאכתו מתקיים התנאי וחל החיוב משאי"כ הפקר שפומר הו"ל פטור גמור ואז אין סיבת הפטור משום הרשות אלא פטור עצמי משום סיבת עצמו כיון דכהפירות כולם שוים וגם להלוי יש חלק בה וכיון דסיבת הפטור הוא עצמי ועיקרי ופטור גמור הוא וכיון דמיפטר מיפטר הילכך להיפך אם נגמר

קצת מקורות מקור תשעה ועשרים הברכה

נגמר מלאכתו ונתחייב כבר דאין ללוי חלק ואין יד הלוי שוה לידך ונתחייב אמרינן כיון דנתחייב נתחייב ולא מהני הפקר אחיב משום דהפקר לא הוי אלא הברחה ולא הפקעה משאיכא מכירה לרית כימי (פת). תדיה הכואת כו עייש הוי"ל הפקעה דהא סילי דלוקח אחר מירוח פטור, אבל לדעת ריב"א מבר והקדש והפקר שוים לענין זה דלאחר מירוח אינו פוטר דשלישתן אינם מפקיעים אלא מכריחים ולאחר מירוח אם הפקיר או מבר וכ"ש הקדש אינו פוטר כמו שכתבו התוס' (שם) כהרוא דבהפקר והקדש פשיטא להן דאינו פוטר לאחר מירוח ומבר מקישים לתקדש והפקר ע"ש והא דמהני הפקר קודם מירוח אפי' זכה ואחיב מירוח עדיף מהפקר לאחר מירוח אפשר לכאר ולהסביר הענין דקודם גמר מלאכה פוטר לגמרי אפי' לאחר גמר מלאכתו משום דכיון שהפקיר קודם שנתחייב או לא אמרינן מתנות שלא הורמו ככו שהורמו דמיא יאז אין להלוי ולהכהן חלק בפירותיו ובתבואותיו הי"לכך יכולים הבעלים להפקיר הפקר נמור ויכול ההפקר להכריח מהפירות החיוב לגמרי לאפוקי אחר גמר מלאכתו דאז החיוב מתחיל ואמרינן מתנות שלא הורמו כמו שהודמו ויש כבר חלק להכהן והלוי ולא יכול להפקיר רק חלקו ולא חלק של הפקר ושל הלוי הי"לכך אחר שנגמר מלאכתו לא יכול ההפקר להועיל לפטור והי"לכך שפיר אמרינן דהפקר לא יכול רק להכריח ולא להפקיע דכיון דחלק של הכהן והלוי נמשכים מחיוב הפרשה ומחיוב הפרשה יוצא דכלי הפרשה ה"ל איסור מב"ל על הפירות הי"לכך לויכא עצה להפקיר והא דאמרינן כ"ק (נסא) רבי דוסא אומר לעיתותי ערב אומר כל שלקטו עניים יהא הפקר ע"ש ואם נימא דלאחר שנגמר מלאכתו לא מהני הפקר ומה יועיל אם בעה"ב יאמר לעיתותי ערב כל שלקטו עניים יהא הפקר למה שיגמרו מלאכתן מקודם שיאמר שיהא הפקר כ"למא לר"י יהודה דכשחרי"ת בעה"ב עומר ואומר כל שלקטו עניים יהא הפקר מהני ההפקר כשבי"ל הכל משום דההפקר שמקודם הלקיטה בודאי קודם שנגמר מלאכתו אבל לר"י דוסא שאחרי הלקיטה יאמר לא יהי תקנה כשבי"ל אלה שנגמרו מלאכתן קודם האמירה ולפי"מ"ש התוס' (שם) כרי"ה כל שלקטו וז"ל: וצ"ל דבעה"ב אין מתייאש דאם ה"י מתייאש וחשיב יאוש מדעת כו' וא"כ למ"ד יאוש כרו קני תקשי ל"י מה מועיל הפקר לפטורו מן הטעשר והלא כבר זכו בהן עניים ע"ש צ"ל כוונת התוס' למה הבעלים אינם מתייאשים ואיכא להבין כוונת התוס' עפ"י מה שראיתי בשו"מ מקובצת כ"ק בסוג' הני"ל וז"ל: כי לא חשיב ל"י יאוש כלקטי' העניים שכל זמן שהעניים הם שם כשרה ויכול להוציא מידם אינו מתייאש אפעי שאינו יכול לחובקם ע"ש וא"כ כל תיקון ההפקר הוא רק לשעה שהוא אינו מתייאש והשעה שהוא אינו מתייאש אינו אלא כשעה שהוא עורנה בשרה לשעה זו צריכים שהיא אינו מתייאש אינו אלא כשעה שהוא עורנה בשרה לשעה זו לפטור מן המעשר אפי' כשיגמור מלאכתו אח"כ ועוד הא גם לר"י מקשים התוס' ר"ה כל הנלקט וא"י כי קאמר כל המתלקט הא לא ה"י מועיל למה שבר"ל אח"כ וי"ל דמי"ט מה שהיו יכולים לתקן היו מתקנים ע"ש וה"ה לר"ד נמי הכי וע"ד הספק של האה"ש נראה עצה לתת לקטן שהגיע לעונות נדרים ולא הביא שתי שערות שיפריש מהמכל תרומות ומעשרות לדעת הרשב"א ז"ל דסוכר דאיסור דרכנן מאכילין לקטן אפי' בידים אי"כ אעפ"י דבי"ט אסור מדרבנן לתקן לקטן שלא הביא שתי שערות מותרין לתת לו לעבור על איסור דרכנן בידים וכיון שהגיע לעונות נדרים תרומתו תרומה כדכתב המחבר בשע"י ויד ס"י שלי"א מעוף ל"ג ע"ש. וכך אנו נוהגין להורות כשעת הדחק כעובד הפסח שהל לחיות כשכת שעפ"י רוב שוכתין להפריש חלה מן המצות

מקורות מקור תשעה ועשרים הברכה קטט

משום שמחת י"ט הנני מתיר להפריש חלה ע"י קמח שהגיע לעונת נדרים ושמעתי שכך הורה למעשה הגאון מהר"ל דיסקין אב"ד דבריסק זצ"ל בענין הפרשת חלה ביום"ט ואעפ"י דביעור לא יכול לקיים מחמת י"ט כדבארנו לעיל במקור מ"ט כיון דהפרשה יקיים יכול להתודות כמו שכתבנו לעיל במקור בשם רבינו הרמב"ם בפירושו המשניות פ"ה סמעי"ט מ"ט כמעשה דר"ג דמבואר משם דאפי' לא קיים מצות ביעור קודם זמן הביעור וזמן הביעור יש עכוב שלא יכול לקיים מצות ביעור בפועל כיון שהפרשה עשה כמצותו יכול להתודות ה"ט אעפ"י שאינו יכול לקיים מצות ביעור מחמת קדושת י"ט אינו מעכב את הוידוי דהא בערתי כולל שני דברים ביעור והפרשה כדבארנו לעיל ועוד דהפרשה ונתינת תרא מצוה היא והפרשה היא התחלת המצוה והכנה למצות הביעור הילכך היכא דאי' לקיים עכשיו מצות הביעור מאיזה סיבה שהוא כגון שהוא ב"ט והפרשה נעשה ע"י בן דעת ממילא יכול להתודות והביעור יעשה במוצאי י"ט.

מ ק ו ר ש ל ש י ם

א) ובזמן שהיו נותנים מעיר לכהנים כו' מטי' בפ"ה דמע"ש ר' יוחנן כה"ג העביר הודיות המעשר. מלקקים על לשון העביר ולא אמר כלשון כמל' ורבינו לא מזכיר גם לשון העביר אלא כלשון אחר: לא היו מתורין, וככל לשון מהני תלתא יש לו מוכן אחר. והנה רבינו בפ"ה המשניות כתב: לפי שלא היו יכולין לומר כאותו הזמן ככל מצותך אשר צויתני לפי שהי"ט אמר לתת מעשר ראשון ללוים והם היו נותנים כאותו הזמן לכהנים וזה ה' בגזירת בית דינו של עזרא הסופר לפי שכשעלה עזרא לא הלך עמו לוי כמו שבאר בכתוב ואמר (עזרא ח') ואכינה כעם ובכהנים ומכני לוי לא מצאתי שם, קנס הלויים שלא יתנו להם מעשר ושינתן לכהנים עכ"ל ואם העביר כל הוידוי או רק חלק הוידוי השייך לנתינת המעשר במחלוקת שנויה. דאיתא בירושלמי ויתודה אמר רבי הילא כעם הוא לפני המקום מי שהוא אומר עשיתי ולא עשה מעתה מי שהוא מפרש מתודה מי שהוא אינו מפרש לא יתודה כהרא דתני עד השקיפה היו אומרים בקול נמוך מכאן ואילך היו אומרים בקול גבוה עכ"ל. מה שאמר הירושלמי מעתה מי שהוא כו' מפרש הפני משה כסומה פ"ט הי"ט בפשיטות כלומר בניחותה הוא: כי כמו מה דמה שהוא מפרש שאר המעשרות יתודה ומה שאינו מפרש לא יתודה, וס"ל להירושלמי דלאו לגמרי העביר הודיות המעשר אלא שלא יאמרו כלשון הכתוב בפרשה כהרא דתני כו' כדאמרין בלאו נאמרין דאדם אומר שכתו בקול נמוך כלומר דמפני מעם זה תקנו נמי שיתודה בקול נמוך כדי שלא יתבייש מי שאינו מפרש ליתן כראוי ואינו יכול להתודות כחונן ע"ש. ולפי"ן לא העביר אלא חלקי וכגמ' דסומה (בז): איתא וז"ל: מאי מעמא אריי ב"ח לפי שאין נותנין אותו כתקונו דרחמנא אמר דמתבי ללוים ואנן קא יהבינן לכהנים (ופריך) ולודי שאר מעשרות אריי כל בית שאין מתודה על מעשר ראשון שוב אין מתורין על שאר מעשרות מאי מעמא אמר אכיי הואיל ופתח בו הכתוב תחילה עכ"ל, הרי מכאן מבואר דהעביר הוידוי כולו ולא חלקי וכירושלמי דפ"ה סמעי"ט ה"ה נמצא ג"כ הסוגיא כמו שהוכח בסומה ושם מפרש הפ"ט באופן שגם הירושלמי סודה דיוחנן העביר לודי מעשר לגמרי דלא להתודות כלל ע"ש והגמ"א בשנות אליהו בפ"ה דמע"ש כתב וז"ל: הירושלמי פריך ויתודה ומה בכך אי"ר אילא כעם הוא לפני המקום שאמר עשיתי ולא עשה ופריך מעתה מי שיפריש יתודה ומי שאינו מפרש לא יתודה

יחודה ומשני כהרא דתני עד השקיפה היו אומרים בקול נמוך ומכאן ואילך היו אומרים בקול גבוה וכדו שלא לבייש ע"ל ועיין בכיאוור הגר"א על הירושלמי (שם) ואם תקנתו של יוחנן כה"ג קיים לעולם או רק זמני יש ללמוד מדברי רבינו שכתב: בזמן שהיו נותנין מעשר ראשון לכהנים לא היו מתודים ולא כתב כלשון המשנה דיוחנן כה"ג העביר את הודיית המעשר היינו כדו להרגיש שתקנת יוחנן כה"ג לא הי' חסידית אלא זמנית דבזמנו לא היו נותנין מעשר ראשון ללויים ולא היו יכולים להתודות אבל בזמן שנותרים מעשיר ללוי מתודים וכיון שרבינו כתב בפ"א ממעשר ח"ד שעזרא קנם את הלויים בזמנו שלא יתנו להם מעשיר ולא הי' תקנה קבועה לדורות ע"ש גם מה שהעביר לא הי' קבועה לדורות דזה כזה תל"א ובל"א"ה אי אפשר לומר דיוחנן ביטל מצות וידוי לגמרי הא אין כח חכמים כ"כ יפה לעקור מצוה מהי"ת לגמרי אפי' בשב ואל תעשה כמו שהביא המג"א בס' תקפ"ח סעיף ה' ס"ק ד' הקשה מהר"ם פ' בהגהותיו דהא תקיעה נמי שבות היא גזירה שמה יתקן כ"י שיר וא"כ נימא דאסור משום האי גזירה והעמידו דבריהם במקום עשה ותירץ דהאי גזירה לא גזרו בתקיעת שופר דא"כ לא יתקעו דגם ביו"ט שייך שמה יתקן ונמצא שיעקרו מצות עשה מן התורה אבל גזירה שמה יעבירו לא שייך אלא בשבת ושפיר גזרו ע"ש לכן מן הדין שלא היתה תקנת יוחנן כה"ג רק זמנית הילכך עכשיו שכבר עבר הקנם של עזרא ונותנים מעשיר ללויים החיוב של מצות וידוי המעשר במקומו ובתקפו עומד ושפיר כתב המחבר כשיע' י"ד סוף סי' של"א דיני כיעור וידוי אעפ"י דהמחבר לא מביא דינים מה שאינם נוהגים בזמן הזה משום דס"ל דמצות וידוי נוהג גם בזמן הזה כארץ ישראל דהמחבר פסק בסעיף י"ט כדעת רבינו לעזרא לא קנם אלא לדרור דהא כתב שם: והוא נקרא מעשר ראשון ונתנו ללוי ע"ש. וצריכין להבין הרמ"א שכתב שם בהגהת: וי"א אף לכהן למה לא כתב כאן שום רמז דעכשיו ליכא מצות וידוי אבל לפי הנ"ל אחי שפיר דחיוב מצות וידוי ח"ל אליבא דרביע גם עכשיו דאין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה לגמרי והילכך איכא למיטר דאפי' אם נימא דעזרא קנם ללויים לעולם תקנת יוחנן כה"ג לא לעולם דמי"ד דקנם הוא לדורות ס"ל דהקנם הי' ליתן אף לכהן ולא דוקא לכהן והתקנה היתה במקדה שלא נותרים ללוי אבל אם נותרים ללוי שפיר מתודים ולכן לא אמר דיוחנן ביטל את הודיו אלא העביר משום דלא ביטול גמור אלא העביר המצוה לזמן אחר כשיחזקו המעשיר לחלו. וכירושלמי דמע"ש (שם) וכסוטה (שם) אחא מחלוקת דר"י וריהב"ל בשנין הא דיוחנן העביר את ודוי המעשר אם לשבח הוא או לגנאי ר' ירמיה ר' חייה בשם ר"ל מתניתא שנחשדו להיות נותרים מעשר לכהונה פי' הוא ס"ל דמה שהעביר יוחנן הודיית המעשר לשבח הוא משום שלא נתנו מעשיר ללוי וס"ל דמן הדין אסור ליתן מעשיר לכהנים כדברי ר"ע דסובר מעשר ראשון ללוי דוקא וכיון דהם עברו ע"ז ונתנו מעשיר לכהנים הילכך שבה הוא ליוחנן שביטל הודיית המעשרות. ולד' יוחנן שבה הוא מטעם אחד דהוא סובר דנותנים מעשיר לכהונה כראב"ע דמעשר ראשון אף לכהן מהי"ת ושבה הוא משום דאמר ר' יוחנן יוחנן כה"ג שלח וכדק בכל ערי ישראל ומצאן שלא היו מפרשישין אלא תרומה גדולה כלכד אבל מעשר ראשון ומעשר שני מהן היו מפרשישין ומהן לא היו מפרשישין אמר הוא"ל ומעשר ראשון בעון מיתה ומע"ש בעון מכל יהא אדם קורא שם לתרומה ולתרום מעשר ונותן לכהן ומע"ש מחללו על המעות והשאר מעשר עני שהסוציא מחבירו עליו הרא"י כו' מילתיה דרבי יהושע בן לוי אמרה מהן לגנאי כו' כראשונה הי' מעשר נעשה לשלשה חלקים שליש למכירי כהונה ולויה ושליש לאוצר ושליש לעניים ולחברים שהיו כירושלים כו' משכא אלקור בן פתורה ויהודא בן פתורה (דהן היו כהנים בעלי אגרופין ובעלי זרוע)

מקורות

מקור שלשים

הברכה קפא

היו נמשלין בזרוע והיתה ספוק בידן למחות ולא מיחה והעביר הודיית מעשר וזו לגנאי עכ"ל. הרי מבואר בין למ"ד לגנאי ובין למ"ד לשבח אליבא דתרווייהו הסיבה של העברת היודיו הוא אינו אלא סיבה זמני וכשם שהסיבה עברה כך העברה עוברת ולכך אמר התנא בלשון העביר ולא בלשון ביטול דגם בשעה שתיקן יוחנן שלא להתודות לא תיקן לדורות אלא זמני ותנאי הו' בשעת התקנה כאשר העבור הסיבה תעבור התקנה ולכן ביטול התקנה לא צריך מנין אחר גדול ממנו כחכמה וכמנין וכדאיתא במע"ש פ"ה מ"ב: ותנאי הו' בדבר ע"ש ועיין בתוס' יו"ט. ומאמר ר' חייה בשם ר"ל מתניתין משנחשדו להיות נותנים מעשר לכהונה מוכה כדעת הרמב"ם דעזרא רק לדורו קנס דא"כ למה מכנה את הנותנים לכהנים בשם חשוכים וכי המקיים תקנת עזרא וכית דינו חשוד קרית ל' האי יוחנן כה"ג הו' אחרי זמן רב אחר עזרא דהא אחר שמעון הצדיק הו' ולא מי ששימש שמנים שנה ככהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי כמו שכתב רבינו בפ"ט מ"ה מעשר ה"א ע"ש. ואז כבר עבר הזמן מחקנם של עזרא ובכל זאת היו נותנים מעשר לכהנים שלא עפ"י הדין הילכך בשם חשודים נקראו ומאחר שלא עשו כדין העביר את היודיו מעשר עד שיעבור הסיבה ומגו' הגמרא דסוטה ס"ל כמ"ד לשבח דמה שלא נתנו ללויים שלא כדין הו' ומ"ש רבינו לומר המשניות דמה שלא נתנו ללויים הו' בגזירת כ"ד של עזרא הסופר ע"ש לשיטתיה א"א לומר גזירת עזרא התקיים גם בזמן של יוחנן כה"ג דהא רבינו בעצמו סופר ר"א גזר אלא על דורו אלא בעינן לפרש הכוונה דמה שנהגו תרורות הבאים לתת לכהנים הו' תוצאות סגורות כ"ד של עזרא ולא מצד הגזרה אלא התפשטות מהגזירה ומעצמם נהגו אח"כ וכיון שנהגו לתת לכהנים הו' על דעת עצמם הו' סוכרה יוחנן כה"ג להעביר מצות וידוי ולו הו' גזירת עזרא היתה קיים גם לדורות שאחריו לא הו' צורך להעביר לידיו המעשר דהא כימי עזרא שאז היתה גזירתו ככל חוקף ובכל זאת לא ביטל למצות וידוי ומעמא דמילתא הוא דכ"ז דקנסא דעזרא קיים לא הו' צורך להעביר וידוי המעשר כלל דמעמא מאי העביר יוחנן המעשר משום דלא יכול לומר ונס נתתו ללוי כזמן שהו' קנסא דעזרא קיים הו' יכול לומר ונס נתתו גו' אפי' כשנתן לכהן דהא הרימב"א לייבמות (פ"ו): כתב זו"ל: וא"ת כיון דמרדאורייתא צ"ע דוקא ללוי היאך אפשר לקנסו עזרא שיתנו לכהן כלל שהרי לא יצאו ישראל ידי נתונה וז"ל כיון דממונא הוא הפקר ב"ד הפקר ואפקיה רבנן למעשר מן הלויים ואוקמינהו ברשות כהנים ועשאום כשלוחים של לויים עכ"ל, הרימב"א חירש כאן בענין קנס עזרא שנחמך על שני יסודות ככה אחד שהוא שנים כה ב"ד ובכה זה מיוסד יסוד א' דהיינו הפקר ב"ד הפקר ויסוד ב' דהב"ד עושים את הכהנים להיות שלוחים של הלויים דזקוקים לשני היסודות הללו ולא מספיק יסוד א' דהיינו הפקר ב"ד הפקר דאי מטעם הפקר ב"ד לחוד לא הו' יכול לומר נתתו ללוי דהא אינו מקיים מצות נתינה כלל דההפקר מפסוק ומכדיל בין הנותן להצקל כמו שכתבנו לעיל במקור כיג ולא מקיים מצוות נתינה לכן זקוק הו' עזרא לעשות ככה ב"ד קודם את הכהנים להיות שלוחים של הלויים לזכות בשבילם את המעשר ואחר הזוכה שזכו הלויים את המעשר והבעלים כבר קיימו מצות נתינה אז זכו הכהנים את המע"ר של הלויים ככה הפקר ב"ד הפקר ולהרימב"א יתחדש עוד חידוש דהא דאיתא בספרי והכאתו לעיל הרבה פעמים: ונתן לכהן לכהן עצמו פי' ולא לשלוח היינו כסתמא אבל שפ"חות שהוא ככה ב"ד קיים מצות הנתינה אפי' ע"י שליח והיינו משום דעשאום כמכירי כהונה שכתבנו לעיל דמכירי כהונה מהני אפי' ע"י שליח הילכך בזמן עזרא לא הו' צורך להעביר וידוי מעשר אבל כדורות שאחריו שכבר חוקף גזירתו עברה וככל זאת המשיכו המנהג לתת

קפב מקורות מקור שלשים הברכה

לכהנים גם לחבא ואו לא קיימו מצות נתינה כלל מצא יוחנן כה"ג לנחון להעביר וידוי מעשר עד שישוכו לקיים מצות הנתינה כתורה ודברי ריב"ח בסוטה (שם) שאמר הטעם שהעביר יוחנן כה"ג הודיית המעשר: לפי שאין נותנין אותו כתיקונו דרחמנא אמר דיהבי ללוים ואנן קא יהבינן לכהנים ע"ש מלשון אנן קא יהבינן משמע דגם בזמן יוחנן ה"י קיים קנסא דעורא וכמו שמפרש לרש"י ד"ה ואנן כו': דקנסניהו עורא ע"ש. ס"ל לרבינו דאנן לאו דוקא דהא מצינו להיפך כדאשכחן בר"ג שנתן מעשר לרבי"ל שה"י לוי וזה ה"י לאחר עורא וכמ"ש הכ"מ להוכיח מהרבה סוגיות בש"ס שנהגו לתת מעשר ראשון ללוי עי"ן בכ"מ פ"א ממעשר. והנה החוס' ביבמות (פו): ד"ה מאי טעמא דר"ע כתב וז"ל: לכאורה נראה דר"מ ור"א פליגי בפלוגתא דר"ע וראב"ע דר"מ דר"ע כר"ע ותימא דבפ' ומכוד את הספירה אמר דיהיב ל"י לכהן וכראב"ע והתם מותרין לה בין לר"מ בין לרבנן וצ"ל דאליבא דרבנן מוקי לה התם כראב"ע אבל לר"מ אית ל"י לאוקמי בתר דקנסניהו עורא דלכת"ע ע"ש צריכין להבין דבריהם דר"מ כר"ע ס"ל דמעשר ללוי דוקא והא ר"מ ס"ל דמעשר אסור לזרים והא לר"ע כהנים זרים למעשר איך יתכן לדידיה דקנסניהו עורא דמעשר לכהן דוקא הא אין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה ולהתיר איסור זרות וז"ל בקום ועשה והא דאמרינן ביבמות (שם): מכל"ל דאיכא מאן דאמר וכתב רש"י ד"ה מכל"ל כו' וז"ל: מעשר לכהן לאכול בתמיה וזה ודאי כהנים לאו זרים נינהו כדאמר לקמן דכהנים אקרו לזים עכ"ל היינו דוקא למאן דס"ל כרבי"ל דכהנים אקרו לזים אבל למאן דלא ס"ל כרבי"ל ולר"מ דמעשר אסור לזרים גם כהנים זרים למעשר אי"כ כיון דנימא דר"ש כר"ע ס"ל ור"ע ע"כ לא ס"ל כרבי"ל דהא מפורש דללוי דוקא ולא לכהן ולרבי"ל דכהנים אקרו לזים למה ללוי דוקא. ואין דומה דהקנס לא ה"י אלא לתת המעשר לכהן אבל לאכול באיסור זרות הוא וימכור ללוים לאכול ולא לעצמו הא החוס' ביבמות (שם) בד"ה מר סבר כתבו וז"ל: וסיהו למ"ד מעשר אסור לזרים אין נראה שינתן לעניי ישראל כדו למכרו דמילתא דאית תקלה לא הוי מתקני רבנן דאיכא למיחש דילמא אחי למיכלה ע"ש. והא אשכחן דר"מ חייש דילמא אחי למיכל סגינה בפסחים (יא.) גבי חדש ע"ש ה"נ במעשר אליבא דר"מ לא הוי מתקני רבנן לתת לכהן משום דילמא אחי למיכל סגינה. וראיתי להשי"ם לבי"ב (שם) שמתרין הקוש"י איך אפשר באי"ן אחד לר"מ להביא בכורים הא איהו לא ס"ל כראב"ע וז"ל: ומסתברא דאפשר דבין ל"י מלוי ויהיב ל"י לכהן ע"ש. ולפי הני"ל לא יתכן תרין זה הא איכא למיחש דילמא אחי למיכל. ומה שכתב הסוגי' דבי"ב (שם) לא מצינו להקשות על ר"מ אלא: בשלמא תרומת יהיב לה לכהן כו' אלא מעשר ללוי הוא למה לא מקשה המקשן קוש"י יותר חזקה אחר שיפריש מעשר דילמא לאו בכורים הוא ואסור לכהן לאכול משום זרות איכא למימר דהשקלא וטריא דגמרי בעיקר קאי אליבא דרבנן ויפה עשו החוס' והרמב"ן שחירצו דאפשר שמפריש ע"י תרומת ומעשר ממקום אחר ע"ש. אך אכתי תקשה איך משכחת לה לר"מ קנסת עורא הא אין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה וראיתי להריטב"א לכתובות (כו.) ד"ה בתר דקנסניהו שכתב וז"ל: דבשלמא לר"א כיון דמטינא דאודייתא בין לכהן ובין ללוי אפשר לא קנים אלא לכהן אבל לר"ע כיון דמדאודייתא ללוי דוקא וכהנים כזרים הם כזה הכי מתקן דליתכיה. לכהנים שהם זרים הא ודאי לא שייך למעבר הכי אפי' למ"ד מעשר מותר לזרים וכ"ש למ"ד אסור לזרים ואע"ג דהפקר כ"ד הפקר מי"ט אין לעשות כך דרך קביעות להפך דין תורה וכי קנים נמי ר"ע במידי אחריני קנסוה ע"ש ולפ"ז איכא למימר לר"מ כמו שכתבו החוס' לבתר דקנסניהו עורא

מקורות מקור שלשים הברכה קפג

הוא ע"כ לר"ם ה"י קנס של עזרא במירו אחרינו לא בענין נתינת מעשר ולפי הנ"ל אפשר לבאר דברי הרשב"ם לביב (שם) שהתוס' והרמב"ן הבינו דעת הרשב"ם דמחלוקת ר"ע וראב"ע בחר דקנסינהו עזרא ומקשים עליו דאיכא אמאי אמרינן הכא דיהיב לה לכתן כראב"ע אפי' כד"ע נמי מצ"היב ל"י לכתן ועוד דבהדיא אוקימנא במסכת יבמות לפלוגתיה בקראי ומעמא דריא משום דעשרים וארבע מקומות נקראו כהנים ליום ומשמע דמקמי דקנסינהו עזרא קא מיפלגא ע"ש. אמנם דברי הרשב"ם עצמו נראים כסותרים דכתלה כתב דפליגי לבחר דקנסינהו עזרא ותוך כדי דיבור חוזר וכותב: ל"י ומשמע ל"י לראב"ן עודיה ליום דקרא אף כהנים כמשמע דכ"ד מקומות נקראו כהנים ליום ע"ש מזה משמע דס"ל דבקראי פליגי לכן נראה דגם הרשב"ם מודה דר"ע וראב"ע בקראי פליגי ומ"ש דמוקי לה לבחר דקנסינהו עזרא היינו דהר"ן גם לר"ם דאמר באילן אחד מביא ואינו קורא והוא ס"ל כר"ע דל"ו דוק איכא חקשה איך מביא בכורים מספק הא מעשר דל"ו הוא ע"ז כתב הרשב"ם דל"ו איכא לאוקמי לבחר דקנסינהו עזרא דאפי' דר"ע לכתן ג"כ דלראב"ע לכתן דוקא ומה שקשה לפ"ו לר"ם דאמר מעשר אסור לזרים איכא איך קנס עזרא לעקור דבר מה"ח ולא משכחת לה כלל קנסא דעזרא כדי להבין זה מביא הרשב"ם בסוף המאמר דריב"ל דבכ"ד מקומות נקראו כהנים ליום ולפ"ו כהנים לא נקראו זרים לגבי מעשר כהמוגיא דיבמות (שם) דפרוך לר"ם בפשיטות: מתירו מכלל דאיכא מאן דאמר וכמ"ש רש"י משום דכהנים נקראו ליום ואע"ג דר"ם ס"ל דל"ו דוק לאו משום דלא ס"ל כריב"ל אלא הטעם משום דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום כדאמרינן בגמרא (שם) אליבא דר"ע ע"ש. וכיון דכתן נמי ל"ו אקרי ליכא זרות ככתן לענין מעשר ואיכא למימר אפי' לר"ם דקנסא דעזרא דמעשר לכתן ג"כ הוא ואתי שפיר דברי ר"ם גם בדין קונה אילן אחד כנ"ל וכ"ז אך ודק למ"ד דקנסא דעזרא ה"י לדורות אבל לשיטת רבינו דלא קנס אלא לדורו בעינן למימר דהא דאמר ר"ם קונה אילן אחד מביא בכורים לא משכחת לה אלא כגון שמפריש ממקום אחר על"י והא דאיחא ביבמות (פ"ו) ההוא גינתא דהוה שקיל ראב"ע מעשר מיניה או"ר ר"ע אהדריה לפיתחה לבי קבדי ומסיק התם למ"ד קנסא לכהנים משה"א אהר"י לפתחה ע"ש. לפי"ש לע"ז איכא למימר דר"ע ס"ל כר"ם דמעשר אסור לזרים ולא משכחת לה קנסא דעזרא לענין מעשר לכהנים וע"כ דהקנס ה"י בענין אחר הי"לכך או"ר ר"ע ואהר"י לפתחה לבי קבדי להודיעו דאסור לו לאכול משום זרות ולא קנס עזרא דמעשר לכהנים כלל, ולפי מה שבארנו לעיל דברי הריטב"א איכא לבאר דעת הרמב"ם דס"ל דעזרא לא קנס אלא לדורו שלא יהי' סגנון לשון הגמרא דמוטה (שם) ניגוד לדעת הרמב"ם מה דאמרינן שם: ואנן קא יהיבנן לכהנים. דקנס עזרא קיים גם בדורות שאחריו איכא למימר דה"פ כיון שבזמן יוחנן כבר עבר ובטל הקנס של עזרא ולא מציינו למימר כסברת הריטב"א דבנתינת המעשר להכתן הרי הוא כאלו ל"ו נתן ומצ"י לומר וגם נתתי ל"ו אבל בימי יוחנן לא כן ה"י אלא לכהנים קא יהיבנן ולא ל"ו מפני שאנן קא יהיבנן פ"י ברור שלנו אין שום יחס לגזירת עזרא ואנן נפרדים מדור של עזרא כי קנס של עזרא לא ה"י אלא לדורו ולא בדורות שאחריו ואנן לא חדשנו בכחנו להמשיך הגזירה בדורות הבאים כמו שממשיכין בזמן הזה חרם ר"ג בענין שהי נשים אעפ"י שכבר עבר זמן החרם ר"ג מפני שבזמן יוחנן לא ה"י צורך לחדש והי"לכך נתינתה לא ה"י עפ"י שליחות והפקר כ"ד והי' הכרח לבטל את יודיו המעשר. ומ"ש רבינו: בזמן שהיו נוהגים מעשר לכהנים. היינו בזמן שכבר עבר הקנה עזרא ורק מעצמם התרגלו להתנהג לתת מעשר לכהנים וככה"ג ליכא נתינת ל"ו ולא יכול להתורות ולומר וגם נתתי ל"ו כיון דלאחר דור של עזרא ליכא משום

קפד מקורות שלשים הברכה

הפקר ב"ד ולא משום שליחות ואין כח ביד חכמים לעקור שום מצוה ואעפ"י דוידוי בזה"י אינו אלא מדרבנן כשם התרומה בזה"י אינו אלא דרבנן דהא כל דתיקון דרבנן כעין דאורייתא תיקון ואמרינן כשם שאין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בעיקרה לגמרי כך א"א לעקור דבר דרבנן בעיקרה גמורה אפי' בשב ואל תעשה ומדכתב רבינו: ובזמן שהי' נותנים מעשיר לכהן לא היה מתודה בחיוב ולא כתב בזמן שלא היו נותנים ללוי לא הי' מתודה בשליחה משמע דיותר גרוע בנותן לכהן מלא נתן כלל דבזמן שיש נותנים לכהן אפי' מי שנותן ללוי ג"כ אינו מתודה כיון דשניהם נותנים אלא זה כהונן זה ולא כהונן אלו ואלו להתודות גם הנותן כהונן אינו יכול להתודות כמו שהוכיח הירושלמי מהא שאתקנו בלחש לענין הא דפרוך מעתה מי שהוא מפריש מתודה מי שהוא אינו מפריש לא יתודה (ומשני) כהדא דתני עד השקיפה היו אומרים בקול נמוך כו' כדי שלא יתבייש אם לא מפריש כראוי ולפיכך נמי אם היו מתקנים שזה שהפריש יתודה וזה לא יתודה כלל יתבייש זה שאינו מפריש וחששו לכך ובטלו לודוי מעשר ע"ש ולפי' טעם הכבלי בגמ' דמוטה מפני מה העביר יוחנן כה"ג את המעשר מפני דלא יהבי ללוי אלא לכהן ולא נתנו מעשיר כתיקנו זה רחוק מן המציאות לומר שכלם עשו שלא כדיון ואף אחדים ומיחירי סגולה שלא קיימו מצות נתינה כדיון אי"כ לא הי' צריך לבטל לגמרי אלא רק לחקן דמי שנתנו כתיקנו יתודה ומי שלא נתנו כתיקנו לא יתודה אלא ודאי דס"ל להוכיח מהא דתני עד השקיפה היו אומרים בקול נמוך דלא להתבייש את מי שאינו נותן כתיקנו תיקנו שלא להתודות כלל אך איכא חלק בין מי שנותן שלא כתיקנו למי שלא נתן כלל ולא חששו שלא להתבייש אלא מי שנותן שלא כתיקנו אבל מי שלא נתן כלל איכא למימר דכשביד איש כזה לא חששו שלא להתבייש ואעפ"י דהירושלמי ס"ל דאפי' בשביר שאין מפרישין חוששין שלא להתבייש והוכיח ממה שתיקנו אמירת וידוי המעשר בקול נמוך והכבלי לא סובר הטעם משום שלא להתבייש דהא אמרינן בסוטה (ל"ב:) טעם משום דתניא רשב"י אומר אדם אומר שבחו בקול נמוך ע"ש והילכך דקדק רבינו לכתוב ובזמן שהיו נותנים מעשיר לכהן לא הי' מתודה דהיינו בחיוב ולא בשליחה והא דבירושלמי פ"א דרמאי הי"ב פריך לא כיוחנן כהן גדול העביר הורית המעשר (ומשני) חעבירן שלא יתודה הא לבער צריך לבער ובודאי אבל ברמאי אינו צריך לבער עכ"ל. ולדעת רבינו דהא דחעבירן יוחנן כה"ג הוידוי לא עקר לגמרי אלא רק בזמן שלא נתנו המעשיר ללוי אבל בזמן שנותנין מעשיר ללוי כגון בזמן הזה עיין בתשובת הרמב"ם סי' קע"א מהודין דהא עזרא לא קיים לדורות איכא למימר דמשמע ל"י דהתם מיירי בזמן שהעבירו את הוידוי מלרא אמר התם במשנה אלא דרמאי אין לו ביעור ולא אמר דרמאי אין לו וידוי משמע דהתם מיירי בזמן דאפי' בודאי אין לו וידוי דהיינו בזמן יוחנן כה"ג הילכך פריך שפיר לא יוחנן כה"ג העביר כו' פ"י כיון דעי"כ מיירי בזמן שיוחנן כ"ג העביר אי"כ אפי' בודאי ג"כ ליכא ביעור ועיין לעיל במקור מ"ש כזה. ונראה אם קנסא דעזרא לדורות או רק לדורו תליא בהא אם קנסא דעזרא הי' רק דאף לכהנים או לכהנים דוקא וזה תליא במחלוקת דר"ע ודאביע לר"ע כיון דמה"ת ללוי דוקא איכא למימר דאתא עזרא וקנס דאף לכהנים ולדאביע ע"כ קנסא דלכהנים דוקא ויש סוברים דאפי' לר"ע קנסא דעזרא הי' דלכהנים דוקא עיין בתוס' כתובות (כו.) ד"ה אין כתר דקנסיהו עזרא ע"ש. ונ"מ לענין אם קנסא דעזרא הי' לדורות או רק לדורו אם נאמר דגם לר"ע קנסא דעזרא דוקא לכהן בעינין ע"כ לומר דקנסא דעזרא לא הי' אלא לדורו דהא אשכחן בהדבא מקומות בש"ס דהיו נותנין מעשיר

מקורות מקוד שלשים הברכה קפה

לצוי כמו מעשה דר"ג נתן מעשיר ליר יהושע ומהמשנה רפיג דגיטין גבי המלוח טעות
את הכתן ואת הלוי ועיין בכ"מ פ"א ממעשר א"כ רבינו שפסק בפ"א ממעשר ומעשיר
לצוי דוקא כר"ע דהלכה כר"ע מחברו ובה"ד כתב דקנסא דעורא הי' שלא ליתן לצוי
ולכתן דוקא ע"ש. הילכך סובר דקנסא דעורא לא הי' אלא לצורו כרי שלא תקשה מכל
הסוגיות הנאמרות שנתנו מעשיר לצוי. וראיתי להאחיש שכתב טעמא דקנס עורא ועקר
לאו בתורה: השמר דך פן תעזוב את הלוי רכל שלא עלו אינו בלאו שכל עיקר המעשרות
בשביל עבודתם א"כ כל שאינם עובדים אין המעשרות שייך להם כלל ע"ש. ובריו לא
מוכנים היטב דלפי דבריו עכשיו רליכא עבודה במקדש ולא שייך הלף עבודתם בטל
מצות נתינה לצמרי וזה וראי אינו רע"כ לא פליגי אלא אם דאורייתא או דרבנן אבל
הנמרי אליבא רכ"ע לא ולפי מה שהכאתי דברי הריטב"א דקנסא דעורא טעם שליחות
והפקר ב"ד הו"ל נתינה גמורה לצוי ולא עבר כלום לא קשה מידי והמענה דהלף עבודתם
לא שייך דעכשיו איכא למימר דאפי' עכשיו שפיר זוכים הכהנים והלויים בכתנותיו
אעפ"י דעכשיו ליכא עבודה משום דלמה הדבר דומה לשוכר את הפועל להשקות השרה
מה הנהר ופסק הנהר בחצי היום אם ואין ררכו בכך ואין הפועל יודע ררך הנהר
פסידא דבעלים או השוכר את הפועל לחפור שדהו וכל מטר בלידה בענין שאין יכולין
לחפור פסידא דהבעלים וה"ה שבט הלוי שהקב"ה הטיל עליו חובות העבודה שכבר הלף
עבודתו ובשעת מינוי הכהנים והלויים להיות משתרי ד' ולעבר ולשרת במקדש לא ידעו
שבט הלוי כי יחרב בית המקדש וכי יחרל העבודה וכיון שסבד שבט הלוי הוא מוכן
ומוזמן לעבור ולשרת הלאה אלא התרכן הפריע בעבודה ולא הי' שום עכוב מצד הלויים
הילכך שכר הלף עבודתם קיים גם עכשיו דהעכוב לא מצד הלויים והכתנים אלא מצד
הבורא עולם והכוונה את בית המקדש שהוא התריב והוא יבנה ומירו הכל אך זהו דוקא
שבט הלוי בזמן הזה משא"כ בזמן עזרא דהלויים שלא עלו עמו לארץ ישראל הרי מרדו
ופשעו בשאט נפש ובודון הילכך לא הגיע להם הלף עבודתם כלל ועיין לעיל במקור כ"ג
מ"ש בענין הלף עבודתם ע"ש ובספרי עשר תעשר הבאתי דברי הילקוט קרח דררשינן
ממה דכתיב: ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה מה נחלה אינה פוסקת
אף מעשר אינו פוסק אלא לפי שבטלה העבודה הריחו אוכלין שכר מה שעשו במדבר ע"ש
ונראה כיון דכתיב בתורה פי' קרח נתתי לצויים לנחלה. וכות המעשיר רומיא דנחלה מה
נחלה אין לה הפסק אף מע"ז אין לה הפסק בין עירן עבודה ללא עירן עבודה והילכך
בזמן הזה שאין שום סיבה מחסיבות להעביר את הוידוי דגזירת עזרא נתבטלה ונותנים
מעשיר לצוי הייבין בוידוי כמו קודם שהעביר יוחנן כה"ג. והנה ראיתי להגאון עקתמיה
שערי צדק שכתב בפ"א רבוה"ז שבקו"ה שמפרישין הכל בטומאה אין אנו יכולין להתודות
שאינן יכולין לומר ולא בערתי ממנו בטמא עד יערה עלינו ממרום רוח מהרה ע"ש. דבריו
המה נגד האמת ונגד הדין הא בעל השיע ב"ד מי' של"א הביא דיני הוידוי הרי מוכח
דס"ל דגם בזמן הזה נוהג וידוי המעשר ראם לא לעכשיו אימתי ולאיהו צורך כתב בשיע
דיני וידוי המעשר אם לא לשמור ולעשות ולקיים ונראה דעכשיו אינם עוברים על ביעור
בטומאה דהא רבינו כתב לקמן בהלכה ט"ז ולא בערתי ממנו בטמא היינו לא הפרשתי
בטומאה וכדנבאר לקמן בעזוה"ת הילכך איכא למימר דאינו עובר בלא בערתי ממנו בטמא
אלא אם הי' טבל מהרה והפריש בטומאה הוא עובר בלא בערתי דלשון ביעור כולל גם
הפרשה כמו שכתבנו לעיל במקומות שונות וגם לקמן בהלכה הני"ל נבאר בעזוה"ת ועוד
כיון שמפריש בטומאה הרי הוא מבקיע בטומאה רע"י הטומאה של שעת הפרשה סוף

קפו מקורות מקור שלשים הברכה

שתאכר בטומאה באיזה צורה שתהי' הביעור בטומאה אם ע"י שריפה או שדרכו כשריפה או ע"י קבורה או באיזה אופן שהוא הכל ע"פ ההפרשה בטומאה דהיא היא הסיבה לכל הביעורים שתהי' בטומאה משא"כ שנטמא בעודנה הי' מכל בהפרשתן איננו עובר בלא בערתי ממנו כטמא דהא אפי' מכל טמא מחויב הוא להפריש מע"ש כדכתב רבינו בפ"ג מה' מע"ש ה"ג: אפי' נטמא הפירות כולן כשהן מכל מפריש מע"ש בטומאה ופודה עכ"ל. וכיון דכתב הטור כ"י"ד והביאו הרמ"א בס"י של"א מע"ש י' דטוב להכשיר אותם קודם מריח כדי שתקבל טומאה ויהא מותר לשריפה ע"ש. ואם נימא דאיכא איסור אפי' כמכל לטמאות משום גורם טומאה למע"ש איך מתירין לטמאות קודם מירוח הא גורם טומאה למע"ש ע"י שמכשיר לקבל טומאה ויש בה חלק ממע"ש אלא ודאי דקודם המירוח אין איסור כלל משום גורם טומאה לא משום חשש דלא בערתי ממנו כטמא ולא משום חלק התרומה דאסור לטמאות משום משמרת תרומותי דילפינן מזה דאסור לגרום טומאה בתרומה ע"ין בסוכה (ל"ה). אלא ודאי דקודם מירוח דלא נתחייב כלל ל"כא איסור לגרום טומאה ושוב איננו עובר בלא בערתי ממנו כטמא ואינו מעכב את הורדיו ולפי"מ הגר"א דל"כא איסור הפרשה בטומאה כלל אלא תבערה דפ"ה דמע"ש בכשנת י"ב ליתא: הא אם הפדישו בטומאה. אלא אם הכעירו בטומאה. וא"כ בזח"ז דפורין מע"ש על פרוטה ולא מבערין המע"ש בטומאה אינם עוברים על לא בערתי כלל ואע"פ דהמע"ש בין הסע"ש עצמו ובין פרונו אסור לבער בטומאה דכשניהם כתב לא בערתי ממנו כטמא ואין לומר דדרשינן ממנו ולא כרמי פדיון דהא כשכתב (כ"ה.) דרשינן: ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שכן של תרומה שנטמאת. (פריך): ואימא ממנו כו' ע"ש.

ואם נימא דדרשינן ממנו למעט דמי פדיון אי"כ מנלן למעט שמן של תרומה שנטמאת ע"ש, והנחת חינוך מצוה תרי"ט כתב דאין חילוק בין מע"ש עצמו לרמי פדיון מע"ש דהלוקח צריך ג"כ במהרה ודינו כמו מע"ש עצמו וכן ניר השוה למע"ש. ע"ש. ואיכא לסימך דאיכא חילוק בין נפרה על כסף או נפרה על פירות דאם נפרה על פירות אסורין לבער בטומאה כמו המע"ש עצמו ואם נפרה על כסף או אפי' אם נימא דהכסף קיבלה טומאה מקודם אך כיון דקודם שמבערין מן העולם הטומאה פרחת ממנה מפני שנפסדה צורתה מקודם שנשחקה ונזרה לרוח או לים דהא כתב רבינו בהלכות כלים פ"ו ה"א וי"ל: כל כלי שנטמא אחר שננטמא ונפסדה צורתו ותשמישו טהור כשכירתו ע"ש. הנה ראיתי להפני' בפסחים (ל"ה). על דברי החוס' ד"ה או דילמא שכתב בסוף וי"ל: דלעני"ד לא אשכחן שאסור לגרום טומאה למעשר אלא דוקא בתרומה וקדשים איכא קרא דבעי שימור כו"ל נכון בעזריה"ל עכ"ל ובריו לכאורה תמוהים דהא בסוכה (ל"ה). כתב רש"י להיפך ובר"ה הרי מכשירה כתב וי"ל ומע"ש בעי שימור דקדוש אקרי דכתוב וכל מעשר הארץ וגו' עכ"ל. הרי כתב רש"י מפורש דמע"ש בעי שימור ואסור לגרום טומאה כמע"ש כמו בתרומה וקדשים וכמו דכתב רש"י (שם) בר"ה שמכשירה וי"ל: לקבל טומאה כו' ואסור לגרום טומאה לתרומה כדכתיב (במדבר יח) משמרת תרומתי אמר רחמנא עשה לה שימור עכ"ל הרי תרומה וקדשים ומעשר. שני שוים הם באיסור לגרום טומאה ומ"ש רש"י בפסחים (שם) ד"ה או דילמא וי"ל! בחל"ת מעשר גופי' נמי הרי הוא"ל איכא כו' הכא לא קרינא הוא"ל דבר שיש בידו לעשות לגרום לה טומאה מיד ופריק עכ"ל. משמע דכאן מ"ל לרש"י דמותר לגרום טומאה כמע"ש ואין לומר דהאי בידו לא משום דדבר המותר הוא אלא שהוא בידו במציאות דא"כ לסת מרקק לכתוב שיש בידו לגרום לה טומאה הו"ל שיש בידו לטמאותם אלא ודאי

מקורות

מקור שלשים

הברכה

קפו

דמ"ל לרש"י שכן גרם וכידו יש חילוק שאיסור גורם נכנס בגדר חיוב שמירה הי"כך אסור אלא בתרומה דכתיב משמרת תרומתי ולא כמע"ש אכל עממאות כידים גם כמע"ש אסור משום דכתיב לא בערתי ממנו כממא ועוד רכתיב בכל קרש לא תגע ואתא כתיב פ' תרועה וכירושלמי שכת פט"ו וז"ל. ככל קרש לא תגע לרבות התרומה ומה היא תרומה היא מע"ש. ע"ש. וע"כ הא דאמר לרבות תרומה לאו דוקא דהא בתרומה לא רק נגיעה אסור אפי' גרמא אסור דממשמרת תרומתי ילפינן ראפי' גרמא אסור כמו שכתב רש"י כסוכה (שם) ד"ה שמכשירה ע"ש אלא העיקר בענין למע"ש דלא כתב כיה חובת השמירה וילפינן מקרא ולא תגע לענין נגיעה בידים דאסור לממאות כידים ומ"ש רש"י כסוכה (שם) לענין איסור טומאה בידים כמע"ש מקרא דוכ"ל מעשר הארץ ע"ש כוונתו ג"כ למילף מכל קרש לא תגע דכוכ"ל מעשר הארץ לא נאמר כלום בנוגע לאיסור טומאה כמע"ש וליכא לעמוד מפסוק זה רק דמע"ש נקרא קרש כדכתיב (בחוקותיו כו פ): וכל מעשר שנתך הארץ מפורי הטען לך הוא קרש לך וכיון דיענין יאסור קרש מצינו למילף מכל קרש. לא תגע דגם מע"ש בכלל איסור לממאות וילפינן איהו טומאה כידים אכל לגרום טומאה למע"ש ליכא לימוד ולפי"ו איכא למימר דהא דאמרינן דאתרוג של מע"ש לא ימול מפני שמכשירה ויבא לידי טומאה היינו לידי טומאה כידים דמשום גרם טומאה אין חוששין ואולי דכ"ז הנימוק והיסוד של הפני"ש שכתב בפשיטות דמע"ש ליכא איסור גורם טומאה. ומ"ש רש"י בפסחים (שם) דכחלת מע"ש גופיה דלא הוי תרי תוא"ל דלא קרינא תוא"ל דבר שיש כידו לעשות לגרום לה טומאה מיד דלכאורה דכרוי אינם מוכנים דכירו לעשות, משמע לעשות טומאה גמורה לא רק גרם ואח"כ כתב: לגרום לה טומאה דמשמע ראינו יכול לממא כידים אלא לעשות איזה פעולה שאינו מממא מיד אלא שיגרום שיממא לחבא כגון להכשיר ותהכשר עושה פעולה של גורם לידי טומאה כי אחר ההכשר אם יקרה מקרה של נגיעה בטומאה אזיממא א"כ איך מסיים "מיר" אם עושה הגורם לטומאה עוד איננה מיד טמאה ונראה דאפשר דצ"ייר שיהיה שני הפכים כנושא אחד גורם וטומאה מיד כגון שמסר החלת מע"ש לעכו"ם לממא דהמסירה ליד עכו"ם אינו אלא גורם לטומאה ולא מממא כידים דהא אין שליחות לעכו"ם ומאחר דמע"ש ליכא חיוב שמירה מגרם טומאה דהא לא כתיב כמע"ש ושמרתם מותר לגרום טומאה וכיון דאין שליחות לעכו"ם מסירה לירו אינו אלא גורם לטומאה לממאה מיד ולא מממא כידים. אך מ"ש הפני"ש דלא אשכחן איסור לגרום טומאה אלא בתרומה וקדשים צ"ל אם כקדשים יש דין שאסור לגרום טומאה ג"כ מע"ש מקדשים דהא גם מע"ש אקרי קרש ואולי דכיון דמע"ש אקרי קרש ובקדש רכב הלמד באיזה מדה סוכר אחר אין חוזר ומלמד וכיון דקדשים ילפינן בתרומה אין חוזרין ומלמדן כמע"ש ואפי' לממא כידים נראה דפליגי כזה הירושלמי והת"כ כפ' תרועה ס"ו ט"ו: ככל קרש לא תגע ויכול אף למעשר ת"ל ואל המקדש לא תבא מה מקדש שיש בו נמילה נשמה יצא המעשר ע"ש הרי להת"כ אין לימוד למע"ש לאסור לממאה כידים ואולי דשתי הסוגיות סוגיא דפסחים וסוגיא דסוכה פליגי כמאי דפליגי. הת"כ והירושלמי בפסחים ס"ל כהת"כ ראפי' טומאה כידים מותר הי"כך כתב רש"י דמעשר שני גופי' לא הוי תוא"ל דכידו לממאות כידים ובסוגיא דסוכה ס"ל כהירושלמי דטומאה כידים אסור, ובזה אפשר לתרץ קושי' הצ"ח בפסחים (שם) כד"ה מהו שיצא י"ה כחלה כו' שהקשה על הרמב"ם דהשמיט דין דחלת מע"ש מהו לצאת ידי הוכתו וכה"ז דכפ"א מה' מצה כתב סתם שיוצאין במצה של מע"ש כירושלמי ולא הזכיר דין חלה מתלקות בכסף מע"ש ולפי הנ"ל

קפח מקורות מקור שלשים הברכה

איכא למימר דזה תליא במחלוקת דהת"כ והירושלמי אם אמור למטאות למע"ש בידים הסוגיא דפסחים ס"ג כהת"כ דמע"ש אין איסור למטאות אפי' בידים הילכך במעשר גופי' לא היו אלא חד הואיל ורבינו פוסק כהסוגיא דסוכה דס"ג כהירושלמי דגם מע"ש אמור למטאות בידים הילכך אין חילוק בין מע"ש גופיה להלקוח בכסף מע"ש רבשניהם הו"ל תרי הואיל ותרי הואיל לא אמרינן הילכך בין לקוח בכסף מע"ש ובין מע"ש גופיה מצת חלה מהם בשניהם אינו יוצא ואולי דגם גורם טומאה אמור כמו פשטות הסוגיא דסוכה דהא רבינו פסק בפניה מה' פסולי המזקשין הי"ב: אמור למטא את הקדשים או למבב להם טומאה שהרי פסלן והמטמא את הקדשים אינו לוקה ע"ש: הרי ס"ג דבקדשים אמור אפי' גרם ומע"ש נמי קדש אקרי ויש להעיר בזה מהא ראיא בבבבוח (עה) במכות (יד) בזבחים (לג) בענין המחלוקת דרי' ור"ג ע"ש. אכן איכא דחלק בקדשים שאני דהתם הוא דאיכא אמור למטא משום דק"ל ידי זה ילך הקדש לאיבוד ואמור לאבד קדשים משא"ת במע"ש דאיכא ילך לאיבוד כלל דאם מיטמא אפי' בירושלים יפדה ומוציאה להולין והילכך בתרומה דא"א בפדיון אמור למטא ואפי' לגרום כמו שכתב רבינו בפ"ב מה' תרומות היא וז"ל: דאמור למטא את התרומה של ארץ ישראל כשאר הקדשים ולא יביאנה ליד טומאה ולא יפסידנה עכ"ל. ועיין במשנה למלך פ"ב דתרומות ע"ש. ועיין בבכורות (לד) במחלוקת דרי' ור' יהושע אם קרא דמשמדה מיירי בשתי תרומות בתלויות וטהורות או רק בטהורות ע"ש. ורבינו הרמב"ם בפ"ב דתרומות ה"ד פסק דבשתי תרומות מיירי ע"ש. הנה הקצה"ח סי' ת"ז סעיף א' העיר בהא דאמרינן בחולין (לז) מכלל דחבת הקדש דאורייתא מנזן אלימא מדכתוב והבשר אשר יגע בכל טמא האי בשר דאתכשר במאי אלימא דאתכשר בדם והא אמר ר' חייא בד אבא אמר ר' יוחנן מניין לדם קדשים שאינו מכשירם אלא לאו דאתכשר בחבת הקדש ודלמא כדכר יהודה אמר שמואל כגון שהיתה פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהד ועדיין משקה מופח עלי' ע"ש. ולפי מ"ש הרמב"ם פ' י"ב מה' טומאת אוכלין וז"ל: כל דברי הכשר דברי קבלה כו' או המים וא' שאר שבע המשקים והוא שינתן ברצון הבעלים עכ"ל והכ"ם כתב שם בשם הרשב"א דחולק על הרמב"ם וס"ל דהכשר א"צ שינתן ברצון הבעלים והרשב"א בחידושו לחולין (שם) מביא בשם התוס' דא"צ רצון הבעלים ע"ש והכ"ם מיושב דעת הרמב"ם דמשמע ל' דפשיטא דרצון בעלים דאין סברא רצון אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם. וא"כ היכי משכחת בקדשים הכשר מים כיון דבעינן רצון הבעלים וקדשים לית להו בעלים ומהו נראה מוכח כרעת הפוסקים כו' וימי הגלילי דקדשים קלים ממון בעלים וא"כ בפרה של זבחי שלמים שהיו קדשים קלים שפיר מהני ל' הכשר מים דבעלים ע"ש. והגאון האדר"ת ז"ל בקונטרס דבר אליהו העיר לדברי הקצה"ח דבקדשים לא שייך הכשר אלא בק"ק לר' יוסי הגלילי א"כ לא יצויר הכשר במע"ש לפי מה דק"ל דמע"ש: ממון גבוה הא בעינן רצון הבעלים ומע"ש לית להו בעלים ע"ש. עפי' דרך הפשוט אין כ"כ קשה דאפשר שהי' מוכשר לקבל טומאה מקודם שהפריש המע"ש דאו משכחת דהוכשר ברצון בעלים וכגון זה אמרה התורה ולא בערתי מסנו בטמא וכ"ש לפי מה דמפרשינן ולא בערתי חיינו ולא הפדשתי בטומאה דהוכשר קודם הפרשה ריש עוד בעלות אולם הא דאמרינן בסוכה (לה) אחרוג של מע"ש לא יטול מפני שבכשירה ע"ש הרי קודם שהפדיש מע"ש לא הוכשר ואיך מהני הכשר אחר שהפריש ואעפ"י דהתם אמרינן דהא דאמרינן ואם נמל כשר מני רבנן דאמרי מע"ש ממון הדינן הילכך מהני הכשר דיש לה בעלים היינו דוקא למי' לפי שאין בה דין ממון אבל למי' מפני שאין בה היתר אכילה אחיא אפי' כד"ס איכא איך אמר

מקורות

מקור שלשים

הברכה

קפט

הא דלא יטול מפני שמכשירה הא לר"ם לא שייך הטעם שמכשירה ואם נימא דר' אמי ור' אסי דפליגי חד אמר מפני שמכשירה וחד אמר מה שמפסידה פליגי נמי במחלוקת דפליגי במטעמא דשל ערלה פסול אם מטעם שאין בה דין ממון או מטעם שאין בה היתר אכילה ומ"ד מפני שמכשירה ס"ל כמ"ד לפי שאין בה דין ממון ולדיריה ע"כ כרבנן אחיא דאמרו מע"ש ממון הדיומ הוא ואיכא כעלים ואפשר בהכשר ומ"ד לפי שאין בה היתר אכילה ומתניתין אפי' כר"ם ס"ל כמ"ד מפני שמפסידה א"כ למה לא אמרה הגמרא תמתיים דר' אסי הוא דמוכר מפני שמכשירה כמו שאמרה הגמרא שם לעיל תמתיים דר"א ס"ל לפי שאין בה די מטנו דכיון דהוכיח הגמרא לעיל דר' אסי ס"ל לפי שאין בה דין ממון ע"כ ס"ל דמתניתין כרבנן ולדיריה איכא הכשר אפי' במע"ש ממיילא מוכח דר' אמי דס"ל הטעם לפי שאין בה היתר אכילה ומתניתין אחיא כר"ם ג"כ ס"ל הטעם דלא יטול לכתחילה מפני שמפסידה וביחוד תקשה על רבינו שבהלכות המין ומצה פ"ו ה"ח כתב הכ"מ בשם היר מנח דרכינו פסק כר"ם דמע"ש ממון גבוה וס"ל כר"ח כ"א בסוכה (לח) דאמר לפי שאין בה היתר אכילה ע"ש ועיין בכ"מ ה' בכורים פ"ו הלכה ר' מ"ש כזה א"כ ע"כ הטעם הא דבאתרוג של מע"ש לא יטול שמה וכשרו לטומאה לר"ם א"כ אפשר להכשיר אחר שכבר הופרש מע"ש בשלמא הא דמסיים: ואם נטל כשר אחיא אפי' לר"ם וכמ"ד לפי שאין בה היתר אכילה אב"ל הטעם שמה וכשרו לא יתכן לר"ם ואין לומר דאפי' לר"ם יש בעלות במע"ש ל"מ"ד הוא"ל איכא למימר הוא"ל דאיבעי פודה בכסף ויצא לחלוין והא דאמר ר' אסי בסוכה (שם) אתרוג של מע"ש לרבנן ר"ם אין אדם יוצא בו ידי חובתו כיו"ט כמ"ד דלא אמרינן הוא"ל ומה שכתבו התוס' בפסחים (מו:) ד"ה הוא"ל כו' קנין: תימא לרשב"א אמאי אמר כפ' כל שעה (לח) דמצות מע"ש אין יוצאין בה בפסה לר"ם דסבר מע"ש ממון גבוה הוא ולא חשיב מצותכם הא הוא"ל אי בעי מישתל עלה חשבינן ל' כשלו כו' ותירץ ר"י דשאני הנהו דכתוב בהו קדש לח' אע"כ דאי בעי מיתשל עלה חשבה הכתוב של גבוה ועוד תירץ היכי דאתא הקדש ליד הגזכר לא אמרינן הוא"ל איבעי מיתשל עלה והוא"ל אי בעי פריק נמי לא אמרינן דאי"כ ה' קונה אותו דאטו נחשוב המן של נכרי כשלו הוא"ל איבעי קני בו' עכ"ל. הא דאי"כ ה' קונה כו' לא שייך אלא בהקדש והפדיון הוא כמו קנין מיר אחר כיון דכבר נכנס ברשות הקדש והפדיון עושה הוצאה מרשות ההקדש לרשות ההדיוט דומיא דקנין במקח וממכר התם הוא דשייך לומר דלא הוי הוא"ל להחשב כמו שהוא ברשות דדומיא כחמץ ביד נכרי דלא הוי כו' מחמת הוא"ל אי בעי קני ליה והתם הטעם נכון משום דמי אמר דהנכרי יסכים לטכור וכיון דהלוי ברעה. המחזיק לא הוי הוא"ל להיות חשוב כשלו מעכשיו וה"ה בהקדש זקוק הוא להסכמת הגזכר משא"כ בפדיון מע"ש דאינו זקוק לשום הסכמה משום רשות למה ק"ל. יאה נחשב כשלו מטעם הוא"ל ולמה לא מוכר התוס' כלל מענין פדיון מע"ש. איכא למימר דהיינו טעמא דהא טיורי התם כמצות מע"ש כירושלים ומע"ש כירושלים לא מצי לפדות דהא אין פדיון כירושלים למע"ש א"כ ל"מ"ד לפי שאין בו דין ממון כיון כירושלים כן כנבולים אינו יוצא ואעפ"י דכנבולים יוכל לפדות ואיכא הוא"ל וכשלו דמי ויש בו דין ממון ומי"ם אין יוצא דליכא כנבולין היתר אכילה דהא אמרינן בסוכה (שם) דכהיתר אכילה כ"ע לא פליגי דבעינן ע"ש. ואם היינו אומרים דמע"ש מותר לטמא בידים גם ל"מ"ד לפי שאין בו דין ממון למה אתרוג של מע"ש כירושלים אינו יוצא הא היתר אכילה איכא ומטעם דין ממון הוא"ל הא בידו לטמא ולפדות אפי' כירושלים ואיכא הוא"ל ויש לו דין ממון ומי"ם רכיני בה'

קצ מקורות שלישים מקור שלשים הברכה

חו"מ פ"ו ה"ח וכן יוצאין במצה של מעשר שני בירושלים כו' ומע"ש אפשר שיפרה
 ויאכל ככל מקום ע"ש. קשה איך אפשר למע"ש בירושלים שיפרה הא מע"ש בירושלים
 אינו נפרה ואעפ"י דבשכ"ל שיהי' דין ממון אין צורך להפרוין דהא הרמב"ם ס"ל כס"ד לפי
 שאין בה היתר אכילה ומע"ש בירושלים יש בה היתר אכילה אלא דעיקר הצורך הוא
 לפדות כרו שיהי' ראוי להאכל בכל המושבות ובגלל זה מספיק אם יש מציאות באיזה
 אופן שהוא שנאכל בכל המושבות ויצאין בהן ירי חובתן וכיון שיש מציאות לפדות כגון
 אם נטמא לא דמי לבכורים וקרינן בהו ככל מושבותים האכלו אבל היכא דבעינן דין
 ממון לא מספיק אם יש רק במציאות שיהי' דין ממון אלא צריך שעכשיו תהי' בה דין
 ממון או מטעם הואיל שבידו עכשיו לעשות שלו וה"ה לענין הכשר לדעת הרמב"ם צריך
 שיהי' בעלול על האוכל בשעת הכשר א"כ במע"ש לרי"מ הכשר היכא משכחת לה ואיך
 כתב בה' לולב טעמא דאתרוג של מע"ש בירושלים שלא יטול משום שמא יכשירו ע"ש.
 איך מכשיר המשקה במע"ש לא מע"ש ממון גבוה הוא וליכא בעלום וליכא הואיל
 בירושלים דאין פודין בירושלים הלאפי"ש הלחם משנה בפ"ו מה' חו"מ ה"ח דהרמב"ם
 פוסק כרבנן דרי"ט דמע"ש ממון בעלים ויש חילוק בין ירושלים לגבולים ע"ש הוה אתי
 שפור הא דמהני הכשר במע"ש בירושלים אבל לה"מ דמ"ל דרבינו פסק כרי"ט קשה.
 והא דאמרינן בסוכה (שם): איכא בינייהו מע"ש שכירושלים אליבא דרי"ט ולא אמר
 מע"ש כגבולים אליבא דרי"ט איכא בינייהו ועיין בתוס' סוכה (שם) כד"ה ולמ"ד לפי שאין
 בה היתר אכילה הרי יש בה היתר אכילה בירושלים למ"ד לפי שאין בה דין ממון
 מע"ש כגבולין לכ"ע ממון גבוה הוא אין דאי' מזה דהסוגיא דסוכה לא ס"ל כרב חסדא
 בסנהדרין (יב:) דמחלק בין ירושלים לגבולין ובגבולין ס"ל דלכ"ע דממון גבוה הוא
 דאיכא למימר דמ"ל דבעינן שיהי' היתר אכילה במקום עשיות המצוה אבל בה שיש לה
 היתר אכילה בירושלים לא מהני כגבולים ואם תאמר הא משכחת לה דיש לה
 היתר גם כגבולים ע"י פדיון דהא כגבולים יש פדיון למע"ש ואע"ג דרב חסדא בעצמו לא מ"ל
 דאמרינן הואיל כדאיתא כפסחים (מו:) הגמ' דסוכה ס"ל הואיל ומטיילא יש לה דין ממון ג"כ וכר"ן
 ע"י סוכה (שם) כתב על הא דאמרינן במתניתין אתרוג: של מע"ש בירושלים לא יטול ואם נפל
 כשר: דכשר: הוא דקסברי רבנן מע"ש ממון בעלים הוא וה"ה נמי חוץ לירושלים דאם נפל
 כשר דהא ראוי לאכילה הוא בירושלים אלא לרבנן תני ליה דאפי' בירושלים לכתחלה לא
 עכ"ל הרי ס"ל דבגבולים נמי פליגי ומדרכנן נשמע לרי"מ דלמ"ד לפי שאין לה היתר אכילה
 כגבולים אפי' לרי"מ יצא ואעפ"י דכגבולים אין לה היתר אכילה ויצא בה אפי' כגבולים
 משום דיש לה היתר אכילה בירושלים אולם כמה דברים אמורים בגבולות לולב ומצות
 לקחת אתרוג של מע"ש כגבולים אבל באכילת מצה של מע"ש כגבולים אפי' לרבנן
 לא יצא ואעפ"י דיש לה היתר בירושלים הא סוף סוף כגבולים אמור לאכלם ומה מועיל
 מה דיש לה היתר אכילה בירושלים הא סוף סוף אוכל בעבירה והו"ל מצוה הכאה
 בעבירה. והנה הרב אלעזר העיר דמע"ש אינו דומה לקדשים ולמע"ש יש בעלות כמו
 בקדשים קלים לר' יוסי הגלילי דממון בעלים הוא ממי"ש תוס' ביבמות (פה) כוונתו
 למי"ש תהום בדיה או קדושת רמים כו' וז"ל: ואפי' דחבירה ולא דמי לנטע רבעי דאין
 יכול לפדות אלא בעליו דחשיב ברשות בעלים אעפ"י שהוא ממון גבוה כיון שהם אוכלים
 אותו בירושלים אבל הקדש לא חשיב ברשות בעלים יותר משאר כל אדם עכ"ל מזה אין
 ראוי דיש בעלות למע"ש דהא אמרינן ככ"ק (סמ): מאן תנא צנועין רי"מ היא לאו
 אמר רי"מ מעשר ממון גבוה הוא ואפי' לענין פרייה או קמיה רחמנה ברשותו דכתוב ואם

מקורות מקור שלשים הברכה קצא

גאול יגאל איש ממעשרו חמשתו יוסף עליו קרייה רחמנה מעשרו כי מה קדש דכתיב גבי מעשר אע"ג דממון גבוה הוא לענין פרייה אוקמיה רחמנא ברשותיה אף כו' כרם רבעי אע"ג דלאו ממון דידיה הוא לענין אחולה אוקמיה רחנא ברשותיה דהא כי איתיה ברשותיה נמי הא לאו דידיה הוא ע"ש. הרי מפורש דמע"ש דכר דלאו דידיה הוא למ"ד ממון גבוה אלא כרי לחיכו כפדיה אוקמיה ברשותיה והו"ל בדר כמו דאמר ר"א שני דברים אינו ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו ברשותו ואלו הן בור כר"ה ותמין משש שעות ולמעלה. ומה שכתבו החוס' שאין יכול לפרות אלא בעליו דחשיב ברשות בעלים אעפ"י שהוא ממון גבוה כיון שהם אוכלים אותן בירושלים. ה"פ ההבדל שיש בין השני דברים שעשאן הכתוב כאילו ברשותו היינו לחובתו כרי שיתחייב בלא יראה ובעל הכור יהי חייב לשלם כנוקי בור והכא עשאן הכתוב כאילו ברשותו לזכותו שרק הוא יפדה ורק הוא יאכל בירושלים אבל לזכות זה זכות חיבוני הוא ולא זכות כעצם גוף המעשר ואין לו בעלות ומ"ש החוס' ב"ק (שם) כד"ה קרייה רחמנא כו' : אבל השתא דאשכחן שיהי' חשוב כיב שלו שמוסרף חומש ואחר אפי' כשפודה מרעתו אין מוסרף חומש ש"מ דלגמרי אוקמיה רחמנא ברשותיה ואפי' היא ברשות אחרים עכ"ל. לא לגמרי משש אלא רק זכות חיבוני דאילו ה' כאמת זכות כגוף המעשה למה המקדש במע"ש לר"מ לא קירש ועוד כסנהדרין (ק"ב :) איתא : מחיב רב יוסף מע"ש וכתב הקדש יגנוו כו' אלא לאו כגבולין וקחני יגנוו ואם איתא דכגבולין לר"ה ממון גבוה הוא לישתרי נמי כאכילה אלא לאו ממון הדינא הוא ע"ש. ואם איתא דאפי' למ"ד מע"ש ממון גבוה הוא אוקמיה רחמנא ברשותיה לגמרי שפיר אמרין יגנוו ובקידושין (נר :) : אוליכא ר"מ היא מי מצי יהיב ליה כמתנה ע"ש ואי אוקמיה ברשותיה לגמרי למה לא מצי יהיב את זכותיה ועיין בכבורות (י"א) ועוד אם נימא דאוקמיה רחמנא ברשותיה לגמרי למה מע"ש למ"ד ממון גבוה הוא לאין בו דין ממון יחשב ומ"ש רש"י כסנהדרין (שם) כד"ה אבל כגבולין וז"ל : שאין לה היתר אכילה אלא כפרייה ד"ה פטור מן החלה דממון גבוה הוא ע"ש צ"ל אם אפשר כפדייה אם ממון גבוה הוא מאי הוי לימא הואיל והוי כשלו אלא ע"ז איכא למי מר דהתם ר"ה אמר ור"ה סבר כפסחים (שם) דלא אמרין הואיל איכ' למה הצריך רש"י להטעם לפי שאין לה היתר אכילה תיפוק ל"י דממון גבוה הוא ואפי' בהיתר אכילה ג"כ פטור ומשמע דס"ל דתרתיה בעינן היתר אכילה וממון דידיה וגם ס"ל דבעינן שיהי' מותר באכילה כגבולין ולא כמ"ש הר"ן דכיון דיש לו היתר אכילה בירושלים מספק איכא למימר דהיינו מעטא כדאמרין בסוכה (ל"ה :) : שאני עיטא דאמר קרא עירוסותיכם עירוסותיכם תרי זימני ע"ש, ולישנא אחריני שכתב רש"י כסנהדרין (שם) וז"ל : ל"א אבל כגבולין דאין לה היתר אכילה כשעת חיוב חלה דהיינו בשעת גלגול העיטא לא קרינא כיה ראשית עירוסותיכם ואפי' פדאה לאח"כ פטור מן החלה עכ"ל משמע דס"ל כמ"ש החוס' בקידושין (נג :) ד"ה איתו ובכורות (יט :) ד"ה ותנן וז"ל : והא דאמר פ' חלק כגבולין ד"ה פטורין מן החלה לאו משום דחשיב ממון גבוה לכ"ע כגבולין אלא משום דלא קרינן כ"י עירוסותיכם כיון דאסור באכילה ע"ש והתוס' בסוכה (שם) ד"ה לפי משמע דס"ל כלישנא א' דרש"י שכתבו וז"ל : והוה מצו למימר נמי מעשר שני כגבולין ואליכא דכ"ע כדמוכח בסוף חלק שהוא ממון גבוה עכ"ל. הרי ס"ל דכגבולין לכ"ע ממון גבוה הוא והנה המהרש"ל מפרש שם כוונת החוס' : פי' מעשר שני כגבולין איכ' מאן דצריך היתר אכילה ולא דין ממון הכא נמי מכשיר דהיתר אכילה יש לה ע"י פדיון ודין ממון ליכא שהרי סוף סוף ממון גבוה הוא לכ"ע ואסור לקדש כו' והא דאמר ר"ה כנסוף חלק אהא דפליגי

קצב מקורות מקור שלשים הברכה

רי"ם ורבנן במע"ש לענין חלה לא שנו אלא בירושלים אבל בגבולות ד"ה פטור ע"כ בע"כ כרחק אתה סבר כמאן דאמר דהא דבעי דין ממון ולא סגי בהיתר אכילה ע"כ ומתיר"א כתב ע"יו דהוא דהוק דאף אם יש לה פדיון מ"מ אסור באכילה השתא ואין לה היתר אכילה מקרי ולא קאמרינן התם דממון גבוה הוא בגבולות אע"ג דיש לה פדיון אלא משום דאין לה היתר עכשיו וכפרש"י שם כהדיא ע"ש מ"ש המחריף דמע"ש בגבולות היתר אכילה יש לה משום דיש לה פדיון ולא רצה לפרש משום דיש לה היתר בירושלים כמו שכתבנו לעיל שהוא מפרש דברי התוס' דמ"ל כרש"י שכתב בסנהדרין (שם) דבגבולות לא היו היתר אכילה אלא בפדיה ולא כתב משום דיש לו היתר אכילה בירושלים משום דלא ס"ל כהר"ן דאם יש לו היתר לאכול בירושלים יש לו היתר אכילה וכוונתו דהא כתב רש"י בסוכה (לד): ד"ה ואם נמ"ל כשר: שהרי יש בה היתר אכילה אבל חוץ לירושלים לא דלכ"ס כתיב הראוי לכם ע"כ"ל (ובחלק"ש) כתב רש"י בלשון אחר לענין עיסת מע"ש דבגבולות פטורה מחלה לד"ה משום דכשעת גילגול שנתחייב בחלה לא היתה לה היתר אכילה לא הו"א ראשית עריסותיכם וכמו שכתב התו"ט בסוכה פ"ג מ"ה דבריו רש"י צ"ל בין היכא שהמקום מעכבתו מלאכול להיכא דנברא לאחזי דהא בתרומה ודמאי פירשו דאע"ג דלדידה לא חזי הואיל וחזי לכהן ולענין חזי ראוי לכם והכא דלדידה גופיה חזי בירושלים ואפ"ה חזי לירושלים פסול ע"ש ולפי"ז משמע כמו שכתב המרש"א דמוכח דאף דיש פדיון מ"מ אסור באכילה נקרא דהא עכ"פ השתאר אסור באכילה דא"כ למה כתב רש"י בסוכה (שם) ובסנהדרין (שם) דבגבולות אין לה היתר אכילה והא יש לה היתר ע"י פדיון אלא ודאי דלא מהני והמעט כמו שכתבו התוס' בעירובין (ל): ד"ה ולהפריש ע"י במקום אחר וז"ל: וז"ל דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא כמידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים ותרע דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות אע"ג דאפשר לאיתולי עלייהו עכ"ל א"כ ה"ה הא דאפשר בפדיון אינו מועיל כיון דעכ"פ השתא לא חזי ועוד יש להאריך בזה וכאן קצרתיו ועוד חזון למועד ועיין כשער המלך פ"ד בהיתר וע"י אם חל דין הכשר על פירות וכדומה של הפקר או הקדש או מע"ש וכדומה כאופן שאין על האוכל בעלות לדעת הרמב"ם דבעי שתמסקה יתן עלי' כרצון הכעלים אם אין בעלים אין הכשר לענין דאינו כן דאם נימא דבעלות ורצונם תנאי הוא כהכשר וההכשר תלוי בתנאי שהוא כאמת תקשי על רבינו הרמב"ם מסתניחין ומכשירין פ"ד מ"ו והוכחו בחגיגה (יט). ובחולין (לא): פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן כו' ואם בשכ"ל שיודחו ידיו מטהורות ופירות כבי יותן ע"ש וכתב הרשב"א לחולין (שם): סמאן דקדקו בתוספות דלא בעי רצון בעלים מדאמר מי שידיו טמאות דמשמע אפי' אחר שאינו בעל הפירות ועוד דעיקרו מדכתב וכו' יותן מים ואמר יותן דומיא דכי יתן וכל היכא דקרי יותן משמע באיזה ענין שיותן בין ע"י רצון בעלים בין ע"י רצון אחרים כו' ומינה דלגבי הכשר דכתב יתן וקרנין יותן לא בעינן דוקא דניחא להו לבעלים אלא אפי' לאדם אחר אבל הרמב"ם כתב בפ"כ של טומאת אוכלין אחד המים ואחד שאר ז' משקים והוא שיתן עלי' כרצון הכעלים עכ"ל וכדי שלא יקשה על רבינו מהמשנה דמכשירין הניל נלעני"ד דאלו ואלו דברי אלקים חיים ושניהם אמת דהיכי דקרי יותן משמע באיזה ענין שיותן בין ע"י רצון בעלים בין ע"י רצון אחרים. ואמת דבעינן רצון הכעלים ביחוד. הרצון כי היכא דיהי' כי יותן דומיא דכי יתן הרצון הזה. הוא תנאי בהכשר כי בלי זה אינו מכשיר כלל והרצון כי היכא דיהי' רצון הכעלים הוא לא תנאי בחלות ההכשר אלא עקוב היצוני ויש חילוק ביניהם

מקורות מקור שלשים הברכה קצג

ביניהם לדינא דהיינו משקה שאין תחלתו לרצון כמו פירות שנפלו לתוך אמת המים שאינו מכשיר אלא כתנאי 'שהי' לכה"פ סופו לרצון 'שהי' מי 'שהי' להחשיב להנפילה כגון דמחשבה להך נפילת פירות ליטול ידיו בהגבתו הפעולה זו היא תנאי בחלות ההכשר והתנאי הזה ילפינן מבי יתן וקרינן 'ותן והתנאי הזה יוכל להתקיים ע"י ית' מי 'שהי' לא דוקא על הכעלים אלא בין ע"י רצון בעלים בין ע"י רצון אחרים מי שעושה את המשקים לרצון מה שעשה עשה והאוכל יוכשר ויש עוד מין רצון דלא ילפינן מוכי יותן אלא עפ"י סברא דבעינן רצון הכעלים כמ"ש הכ"מ דמשמע ל"י דפשיטא דרצון בעלים בעינן דאין סברא דרצון אחרים יגרום טומאה דכבר שאינו שלהם דאמור ונ"מ כן הני תרתי רצוניים כמיני אוכל שאין להם בעלים מין רצון לעשות המשקים חשוב להכשיר אשר מין רצון זה ילפינן מויתן רכי יתן תנאי הוא בחלות ההכשר כלי הברך בין יש לה בעלים לאין לו בעלים הרצון הזה הוא לא רצון של בעלות אלא רצון התלוי בחלות ההכשר ומין הרצון השני שהוא רק רצון מצד הכעלות כלומר שהכעלות גורם את הרצון איך כמקום שאין בעלות כגון חפקר הקדש וכדומה אין צורך להרצון כלל אם בעלות אין כאן רצון אין כאן אפי' לדעת רבינו וכוזה יתורץ מה שקשה על רבינו מהמשנה דפ"ד דמכשירין שנפלו לתוך אמת המים דאיכא ל"מיר דהתם מ"ירי כפירוש של הפקר דאין צורך רק ברצון מי שהוא וכוזה יבואר מה שנוגע לנו בענין המע"ש ל"מיר דממון נכוח הוא ואין לו בעלים מספיק הרצון של המחשב את המשקין לחיות לרצון ויוכשר לקבל טומאה ועתה אנו אין לנו לכאור אלא הענין אם בזמן הזה עוברים על לא בערתי בטמא ומעכבים את היודו ונראה דאיכא חילוק בין תרומה למע"ש דמשום מע"ש אינו ח"ל איסור טומאה רק מהפרשה ואיך אבל מלפני הפרשה ליכא איסור טומאה משא"כ משום תרומה אפי' קודם הפרשה אסור לטמאות את החולין אם כבר נגמר מלאכתן ומתנות שלא נגמר מלאכתן גזור בה רבנן לאסור לטמאה דהא אסור טומאת חולין משום תרומה כמו שכתבו התוס' בחולין (ב:) ד"ה טמא: ואע"ג דאסור לגרום טומאה לחולין שכא"י היינו דוקא כפירות דשייכא בהו תרומה ע"ש ולאחר שנגמר מלאכתן אסור מה"ת כדאיתא בגיטין (ס"א): דישא ומיפא כטומאה ומהרה ורישא כטומאת חולין ומיפא כטומאת חלה וכתב רש"י ד"ה ומיפא כטומאת חלה דאורייתא שאסור לטמאה כיד דכתיב את משמרת תרומתי עביר לה שימור עכ"ל וכד"ה רישא ומיפא כטומאה ומהרה מחלק רש"י בין קודם הגלגול לאחר הגלגול ולפני הגלגול אינו אלא משום טומאת חולין ומדרבנן ולאחר הגלגול מה"ת ומשום דכתיב את משמרת תרומתי ע"ש וא"כ כמע"ש דלא כתיב אזהרה דמשמרת ליכא איסור טומאה אלא מהפרשה ואיך דע"י הפרשה נעשה קדש וח"ל איסור דככל קדש לא תגע ולא לפני הפרשה והא דאמרינן בע"ז (נ"ו): ואין כוצרין עם ישראל שעושה פירותיו כטומאה וכתב רש"י כד"ה ואין כוצרין וז"ל: משום דגורם טומאה הוא ואע"ג דמ"ס השתא מותר לגרום טומאה לחולין כדקתני סיפא ה"מ דעובד כוכבים אבל ישראל מכלים הם לתרומה ואסור לגרום טומאה לתרומה ע"ש ותוס' בגיטין (שם) ובע"ז (שם) מקשים מהו דתנן דמיתתי בפ"ק דנדה (ו): נולד לה ספק משגלגלה תעשה כשהרהר כו' וקסבר חולין הטבולין לחלה כחלה דמי אלא אמרינן דקודם גלגול שעוד לא חלה עלי' חיוב חלה תעשה כטומאה והכא נמי אינם ראויים לתרומה עד שיעשו יין ולמה לא יעשו כטומאה ויש שרוחין לומר דשאני התם דכל זמן שהוא קמח אין כאן חיוב חלה כלל אבל תרומה ראויה משעה שהיא כענבים מידי דהווי אמעשר שהקדימו בשבילים אכן דבר תימה הוא להחשיבה מכל לתרומה קודם מירוח ועוד הקשה רבינו יהודה

קצד מקורות שלשים מקור שלשים הברכה

יהודה דבהריא תניא כחוספתא דחלה כו' וכן פירות שנוגד להם ספק טומאה עד שלא נגמרה מלאכתן יעשוב טומאה משנגמרה מלאכתן יעשו כטהרה ותרומתן תלזו כאיזה ספק אמרו כדבר הספק לתרומה אלמא אפי' בפירות נמי אמרינן הכי אכן יש להרץ דשאני התם שכבר נולד להם ספק טומאה וא"א עוד להיות טהור דגמרי אכל כאן יש לו לזוהר שלא לטמאות לכתחלה ע"ש. ולפי"ז בזמני דא"א להיות תרומה ראוי לכהן הילכך קודם גמר מלאכה מותר להכשירם ולטמאותם ואפי' מחמת תרומה ליכא איסור וכ"ש מחמת מע"ש וראיתי להא"ה"ש כפ"א שהוכיח דמותר לטמאות מע"ש אם א"א לפדותן רק אחר שנגמרה ממה שכתב רש"י בפסחים (שם) דכירו לגרום טומאה למע"ש והיינו טעמא כיון דמכועי לצאת כו' ורי חוכת מצה דע"כ מיירי שאין לו מצה אחרת וכיון דא"א לאכול המע"ש בירושלמי בטרם יפרנה וא"א לפרות בירושלים כ"א בטומאה שפיר מותר לטמאות כיון דלפרותו ע"ש דבריו מחובר הכנה אם מיירי שאין לו מצה אחרת הרי הוא מותר לאכול מטעם עשה רוחה ל"ת כמו דבכה"ג כתבו החו"מ בקידושין (לח) בשם הירושלמי: ולמה לא אכלו מצה מחדש יבא עשה דבערב תאכלו מצות וידחה ל"ת דחדש ע"ש וא"כ אפי' להפריון אין צורך ול"ל לטמאות ללא צורך ואעפ"י דהירושלמי מחרץ דעשה רמזה אינו רוחה ל"ת דחדש משום דאין עשה דקודם הדבור רוחה ל"ת דלאחר הדבור והא ה"ל דאכילת מע"ש בגבולים ל"ת דלאחר הדבור הוא הא השאגת ארי' כסי' צ"ו מסיק דנתברר דעשה רמזה ראוי לדחות ל"ת דהרש וה"ה לשאר ל"ת וליתא להאי טעמא דאין עשה רמזה דקודם הדבור רוחה ל"ת ע"ש. אולם כמצת חלה של מע"ש אינו מועיל ענין עשה רמזה מע"ש דאם אינו ראוי לאכול בכל המושכות אמרינן דאינו מצה כלל ואינו מקיים כמצה זו שיאכל מצות מצה כלל הילכך לא משכחת לה לקיים מצוה מצוה כחלה של מע"ש כי אם מצוה לטמאות ויפרה ויעשה את המצה ראוי לאכול בכל המושכות וא"כ אם נימא דעפ"י הדין איננו רשאי לטמאות וא"כ המצה אינה ראוי לאכול בכל המושכות אין ההכרח מה שאין לו מצה יכול לעשות מרכב שאינו מצה למצה אכל לפי מה שכתבנו דמותר לגרום טומאה וממילא כידו להביא טומאה מיד כגון שימסור לעכו"ם לטמאות שפיר נהשב למצה ראוי לאכול בכל המושכות אחי נמי שפיר דברי הרמב"ם שכתב בפ"ו מה' חו"מ טעמא רמזה של מע"ש ראוי לאכול בכל המושכות ויאכל בכל המקום והקשנו איך אפשר כפריה מע"ש בירושלים אכל לפי הנ"ל אפשר לגרום טומאה מיד דהיינו לטמא ע"י עכו"ם. וכ"ז אינו אלא אם נימא דס"ל דגרם טומאה למע"ש מותר אכל אם נימא דס"ל דרכינו דגרם טומאה למע"ש אסור כמו שמשמע ממה שכתב רבינו בפ"ה מה' לולב טעם דאתרוג של מע"ש שני בירושלים לא יטול שמא יכשירו לטומאה משמע דס"ל דאסור לגרום טומאה כמע"ש. איכא למימר דמה שכתב רבינו הטעם רמזה של מע"ש בירושלים יוצא משום שיפרה ויאכל בכל מקום משום טעמא דהוא"ל הוא דהא איכא שלשה דינים בהוא"ל דתקע הרמב"ם אליבא דר"ע דפסק כר"ע משום דהלכה כר"ע רמזה בכורים אינו יוצא ומצה מע"ש יוצא דלפיני כזה ר' יוסי הגלילי ור"ע והלכה כר"ע מחבירו וככורים אינו יוצא משום דלא נאכל בכל טושכותיכם ומע"ש היינו טעמא דאמרינן הוא"ל דאם נטמא פודין אותו ואוכלין אותו בכל מקום כדאיתא בפסחים (לו:) והוא"ל אמרינן אפי' אם אינו כידו לגרום טומאה ובחלה מע"ש כיון דאינו כידו לגרום טומאה ה"ל תרי הוא"ל הוא"ל ואי לא קרא עליהם שם והוא"ל ואי מיטמא פריק לה ואית ל"י היתר במושכות ודמי לזקוק בכסף מע"ש אליבא דר"י ובשניהם אינו יוצא דתרי הוא"ל לא אמרינן והא דאמרינן התם (לח.) אמר רבא מסתברא שם מע"ש חר הוא ואפי' בלוקח בכסף מע"ש ויצאין אעפ"י דהו"ל תרי הוא"ל

מקורות מקור שלשים הברכה קצה

היינו דוקא לפי הסברה דמותר לגרום טומאה כמע"ש א"כ כמעשר גופיה לא הוי אלא חד הואיל ממילא אמרינן כלקוח ככסף מעשר נמי דיוצא משום דשם מעשר חד הוא אעפ"י דכלקוח ככסף מעשר איכא תרי הואיל אבל אם נימא דאסור לגרום טומאה כמע"ש א"כ גם מע"ש תרי הואיל הוי ותרי הואיל לא אמרינן ומעתה ליכא למיטר דכלקוח ככסף מעשר יוצא משום שם מעשר חד וזהו דעת רכינו הרמב"ם שהשמיט דין הלח מעשר ודין הלח לקוח ככסף מעשר ולא הביא אלא דין מעשר גופיה לכד דאיכא חד הואיל הוא דאמרינן דיוצא דכסף הן אתה שומע לאו דבחלת מעשר גופיה ובחלת לקוח ככסף מעשר כשניהם אינו יוצא ולשיטת רש"י אינו כן דכיון דמ"ל דמותר לגרום טומאה כמע"ש ובחלת מע"ש גופיה לא הוי אלא חד הואיל ויוצא ממילא אמרינן דגם בחלת לקוח ככסף מעשר יוצאין משום דשם מעשר חד הוא ומהתוספתא פ"כ דמע"ש איכא להוכיח דגם כמע"ש אסור לגרום טומאה לניסוחת הגר"א: חומר כמע"ש מכתרומה שמע"ש כו' חומר כתרומה מכתע"ש כו' ע"ש. ואם איתא דאיכא חילוק בין תרומה למע"ש לענין גורם לטומאה ליתני חומר כתרומה כמע"ש שאסור לגרום כטומאה משא"כ כמע"ש אך איכא למיטר דתנא ושייר ומאי שייר דהאי שייר כ"ל הנך מילי דנשנה בסתניתין כפ"כ דככורים ע"ש. ומוכן דאפי' לרש"י דמעשר גופיה לא הו"ל תרי הואיל ויוצא כה חובת מצה דוקא ככתן אם הוא האוכל יוצא כה ידי חובת מצה אבל זר שאוכל לא יצא ידי חובתו דהו"ל מצוה עכבירה ותא דאיכא חובת חלה כמע"ש לכאורה יש להעיר ע"ז מהא דאיתא חכורה משום לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה וכיוצא בזה אמרה הגמרא (שם) דס"ד לפטור עימת שביעית מחלה משום דאילו מטמיא בת שריפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ומסיק דשאני גבי חלה דכתיב לדורותיכם ע"ש. והכא גבי חלה דמע"ש לא שייך לחייב מטעם לדורותיכם דזה לא שייך אלא כשביעית דאם נפטור בכל שנה השביעית איך תחייבם לדורותיכם משא"כ חלה של מע"ש לא כל הג' שנים לא יהי חלה כי לא כל התכואות של הג' השנים מע"ש הטע"ש אינו אלא חלק עשירית אבל בכל שנה יש תשעה חלקים של חולין א"כ תקשה לפטור מטעם אילו מטמיא בת שריפה הוא ולא כערתי ממנו כטמא כתיב איכא למיטר דאילו מטמיא הוה פריק ולא יעבור כל"א כערתי ואם לא פריק ושרף יש לעיין אם מעכב את הידיו או כיון דמצוה כשריפה יכא עשה דשריפה ודוחה לל"ת דלא כערתי או דאינו דוחה משום דהוי עשה דפשיעה ואם מצוה שריפה תרומה מטמא כמאורייתא עיין לעיל כמקור י"ד מ"ש בזה.